

Rundskriv Q-19/2004

**LOV 2. JUNI 1978 NR. 38 OM ANERKJENNELSE AV UTENLANDSKE
SKILSMISSER OG SEPARASJONER, SAMT SKIFTEFRITAK ETTER
EKTESKAPSLOVEN**

INNHALDSFORTEGNELSE

1. INNLEDNING OG SAMMENDRAG	3
2. LOVGRUNNLAGET	4
2.1. Lov 2. juni 1978 nr. 38 om anerkjennelse av utenlandske skilsmisser og separasjoner	4
2.2. Kort gjennomgang bestemmelsene i anerkjennelsesloven	5
2.3. Skilsmisse/separasjon fra annet nordisk land. Den nordiske familierettskonvensjonen av 6. februar 1931	7
3. SITUASJONER DER ANERKJENNELSE ER AKTUELT	8
4. RETTSGRUNNLAGET FOR SKILSMISSE OG SEPARASJON	9
5. NÆRMERE OM DE MATERIELLE VILKÅRENE FOR ANERKJENNELSE	10
5.1. Kravet om endelig (rettskraftig) avgjørelse	10
5.2. Kravet til bopel eller statsborgerskap	11
5.3. Ordre public	12
5.4. En av ektefellene er gift på nytt	13
5.5. Særlig om anerkjennelse av separasjon	13
6. FYLKESMANNENS KOMPETANSE, DOKUMENTASJON, OVERSETTELSE M.V.	14
6.1. Fylkesmannens stedlige kompetanse	14
6.2. Kravet til dokumentasjon	15
6.3. Legalisering og apostille	16
6.4. Oversettelser	17
6.5. Kostnader	17
7. SAKSBEHANDLINGEN. FORHOLDET TIL FORVALTNINGSLOVEN	17
7.1. Generelt om saksbehandlingen	17
7.2. Forholdet til forvaltningsloven	18
8. FRITAK FOR Å LEGITIMERE SKIFTE	18
8.1. Materielle vilkår	18
8.2. Saksbehandlingen	19

Vedlegg 1: Lov om anerkjennelse av utenlandske skilsmisser og separasjoner

Vedlegg 2: Eksempel på apostille

Vedlegg 3: Oversikt over land som har ratifisert Haag-konvensjonen av 5. oktober 1961 om opphevelse av kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter

Vedlegg 4: Ekteskapsloven § 8

Vedlegg 5: Veiledende oversikt over skilsmisse- og separasjonsgrunnlaget i en rekke land, hvilken dokumentasjon en kan forvente seg og hvilken myndighet som utsteder aktuell dokumentasjon.

1. INNLEDNING OG SAMMENDRAG

Dette rundskrivet erstatter Barne- og familiedepartementets rundskriv Q-16/92. Revideringen er foretatt av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.

Ved Barne- og familiedepartementets forskrift 27. mars 1992 nr. 292 ble departementets myndighet etter lov 2. juni 1978 nr. 38 om anerkjennelse av utenlandske skilsmisser og separasjoner § 4 første ledd, og etter lov 4. juli 1991 nr. 7 om ekteskap § 8 femte ledd delegert til fylkesmennene. Overføring av myndighet trådte i kraft 1. januar 1993.

Klagebehandlingen over fylkesmannens vedtak etter lov om anerkjennelse av utenlandske skilsmisser og separasjoner ble overført fra Barne- og familiedepartementet til daværende Statens ungdoms- og adopsjonskontor 1. april 2002, fra 1. juli 2004 Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.

I kap. 2 gjennomgår departementet regelverket om anerkjennelse av utenlandske skilsmisser og separasjoner og om fritak for å legitimere skifte. Skilsmisse og separasjon fra annet nordisk land gjelder i Norge uten særskilt vedtak om godkjenning, forutsatt at begge ektefellene var statsborgere og hadde bopel i et nordisk land. Alle andre utenlandske skilsmisser må godkjennes av fylkesmannen før de kan danne grunnlag for gjengifte her i landet. Før en utenlandsk separasjon kan danne grunnlag for skilsmisse i Norge, må den godkjennes av fylkesmannen.

I kap. 3 gjøres det nærmere rede for når anerkjennelse er aktuelt. Dette er først og fremst i forbindelse med inngåelse av nytt ekteskap her i landet, men også i andre sammenhenger kan det bli bedt om fylkesmannens godkjenning, f.eks. i forbindelse med søknader om stønad og trygd, ved spørsmål om utenlandsk skilsmisse kan registreres her i landet, og i saker for utlendingsmyndighetene.

I kap. 4 gjennomgår departementet ulike rettsgrunnlag for skilsmisse og separasjon. I de fleste land gis skilsmisse og separasjon ved dom, mens noen land aksepterer skilsmisse ved registrering etter ektefellenes felles begjæring. I dette kapitlet knyttes det også merknader til skilsmisser fra fjernkulturelle land, som både materielt og prosessuelt kan avvike sterkt fra vårt system, f.eks. de såkalte talaq-skilsmisser fra land med muslimsk rettstradisjon.

I vedlegg 5 er det gitt en veiledende oversikt over skilsmisse- og separasjonsgrunnlaget i en rekke land, hvilken dokumentasjon en kan forvente seg og hvilken myndighet som utsteder aktuell dokumentasjon. Informasjonen er innhentet fra norske utenriksstasjoner.

I kap. 5 er det redegjort nærmere for de materielle vilkårene for godkjenning, og vi ber fylkesmannen spesielt kontrollere:

- at avgjørelsen er rettskraftig (endelig). Under pkt. 5.1 er det redegjort nærmere for hvilken dokumentasjon fylkesmannen kan kreve, og hva slags dokumentasjon som kan forventes fra enkelte land. Rettskraftspørsmålet i forhold til de enkelte land blir dessuten tatt opp i kommentarene til vedlegg 5. Spørsmålet om avgjørelsen er rettskraftig er aktuelt i alle godkjenningssakene fylkesmannen behandler.
- partenes bopel og/eller statsborgerskap på skilsmissetiden, jf. pkt. 5.2 Dette volder sjelden problemer i praksis.

- om skilsmissem eller separasjonen er av en slik karakter at den ville virke åpenbart støtende på norsk rettsorden. Spørsmålet er sjelden aktuelt, men har forekommet i forhold til foran nevnte talaq-skilsmisser. Vi viser til pkt. 5.3.
- er en av ektefellene allerede gift på nytt, gjelder særlige regler, jf. pkt. 5.4.
- at utenlandsk separasjon har samme rettsvirkning som en norsk separasjon, nemlig at den gir en ubetinget rett til skilsmisse etter en viss tid, jf. pkt. 5.5. Få land har en separasjonsordning tilsvarende den norske, og søknad om godkjenning av separasjon forekommer praktisk talt ikke utenfor stønads- og trygdetilfellene.

I kap. 6 gjennomgås bl.a. kravet til dokumentasjon og oversettelser, og vi ber fylkesmannen særlig være oppmerksom på at:

- skilsmisse- eller separasjonsgrunnlaget må framlegges i original eller bekreftet kopi. Pass særlig på at ikke kopi av tidligere bekreftet kopi blir benyttet. Slike kopier blir ofte lagt fram, og det kan være lett å overse at det ikke dreier seg om "original bekreftelse". Se pkt. 6.2 nedenfor.
- fylkesmannen kan kreve oversettelse av dokumenter på fremmede språk (bortsett fra dansk og svensk), men bør ikke gjøre dette i større utstrekning enn strengt nødvendig. Oversettelse må skje ved statsautorisert translatør, eller annen godkjent oversetter, se pkt. 6.4 nedenfor.

Kap. 7 omhandler saksbehandlingen og forholdet til forvaltningsloven. Søknad om godkjenning skal behandles raskt, og vedtak treffes uten ugrunnet opphold dersom vilkårene er oppfylt. Søknad om anerkjennelse er enkeltvedtak etter forvaltningsloven § 2 pkt. b, og forvaltningslovens saksbehandlingsregler gjelder fullt ut for disse sakene.

I kap. 8 behandles saker om fritak for å legitimere skifte. Slike saker kan behandles sammen med søknad om godkjenning av skilsmisse eller som særskilt sak. Som hovedregel kan det gis fritak for å legitimere skifte med tidligere ektefelle eller med arvinger der ektefellenes siste felles bopel var i utlandet. Fritak for å legitimere skifte har normalt ikke vært ansett som enkeltvedtak, slik at forvaltningslovens regler har en mer begrenset rekkevidde i disse sakene, se pkt. 8.2. på s. 20.

2. LOVGRUNNLAGET

2.1. Lov 2. juni 1978 nr. 38 om anerkjennelse av utenlandske skilsmisser og separasjoner

I ekteskapsloven av 4. juli 1991 § 7 pkt. e tredje ledd er det fastsatt at:

”Bevis for at ekteskapet eller det registrerte partnerskapet er opphørt ved skilsmisse eller oppløst etter ekteskapsloven § 24, føres ved å legge fram bevillingen eller dommen med attest for at den er endelig. Hvorvidt en utenlandsk skilsmisse skal legges til grunn ved inngåelse av ekteskap her i landet, avgjøres etter reglene i lov 2. juni 1978 nr. 38 § 4”.

For registrerte partnere er det i lov av 30. april 1993 nr. 40 § 2 annet ledd fastsatt at:

”Prøving av vilkårene og fremgangsmåten ved registrering av partnerskap skjer etter regler fastsatt av departementet”.

I forskrift 10. juli 1992 til partnerskapsloven om prøving av vilkår og fremgangsmåte mv. ved registrering av partnerskap § 7 tredje ledd, er det fastsatt at:

”Hvis registrert partnerskap er oppløst eller en skilsmisse er gjennomført i utlandet, avgjør fylkesmannen om oppløsningen/skilsmissen etter lov 2. juni 1978 nr. 38 om anerkjennelse av utenlandske skilsmisser og separasjoner skal gjelde i riket”.

I forskriftens fjerde ledd er det fastsatt at:

”Dersom en skilsmisse er gjennomført i et annet nordisk land i samsvar med konvensjon 6. februar 1931 mellom Norge, Danmark, Finland, Island og Sverige inneholdende internasjonal privatrettslige bestemmelser om ekteskap mv, jf lov 19. desember 1969 nr. 75, er ikke fylkesmannens anerkjennelse nødvendig”.

Lov 2. juni 1978 nr. 38 om anerkjennelse av utenlandske skilsmisser og separasjoner (nedenfor kalt anerkjennelsesloven) bygger på bestemmelsene i Haag-konvensjonen av 1. juni 1970 om anerkjennelse av skilsmisser og rettslige separasjoner, jf. også lov 2. juni 1978 nr. 39 om samtykke til ratifikasjon av Haag-konvensjonen. Konvensjonen trådte i kraft for Norge 1. september 1978, og fra samme tidspunkt trådte anerkjennelsesloven i kraft.

Anerkjennelsesloven gjelder i forhold til alle land, uavhengig av om landet har ratifisert Haag-konvensjonen av 1. juni 1970 eller ikke. Om nordiske land, se pkt. 3 nedenfor.

Forarbeidene til de to lovene er:

- Ot.prp. nr 33 (1977-78)
- Inst. O nr. 42 (1977-78)
- Forhandl. i Odelst. (1977-78) s. 334-336
- Forhandl. i Lagt. (1977- 78) s. 51-52.

2.2. Kort gjennomgang av bestemmelsene i anerkjennelsesloven

Den sentrale bestemmelsen for fylkesmannens praktisering av anerkjennelsesloven vil være anerkjennelsesloven § 4 første ledd. Av bestemmelsen fremgår det at fylkesmannen kan avgjøre om en utenlandsk avgjørelse om skilsmisse eller separasjon gjelder her i landet. Slik avgjørelse kreves dersom skilsmissen skal tjene som bevis for ekteskapets opphør i forbindelse med inngåelse av nytt ekteskap. Det understrekes at det bare er selve statusavgjørelsen - skilsmissen eller separasjonen - som anerkjennes, og ikke andre spørsmål som er avgjort i saken, f.eks. foreldreansvar eller samværsrett til barn, bidragsspørsmål eller skiftespørsmål.

Anerkjennelsesloven § 1 inneholder betingelsene for at en utenlandsk separasjon eller skilsmisse gjelder her i landet. Det er et vilkår at skilsmisse eller separasjon er oppnådd med bindende virkning i den fremmede staten. Dette vil si at avgjørelsen må være endelig (rettskraftig) i vedkommende stat, jf. også ekteskapsloven § 7 pkt. e tredje ledd. Videre er det et vilkår at en av ektefellene på den tiden saken ble reist, hadde bopel (domisil) i den fremmede staten, eller var statsborger der. Også en skilsmisse eller separasjon fra en tredje stat kan anerkjennes i Norge, hvis avgjørelsen anerkjennes i den stat der en av ektefellene

hadde bopel da sak ble anlagt, eller har bopel når anerkjennelse søkes her i landet ("viderehenvisning").

Betingelsene for avgjørelsesorganets stedlige kompetanse etter § 1 er svært vidt formulert, og volder sjelden problemer i praksis. Derimot kan det i enkelte saker by på problemer å finne ut av hvorvidt en avgjørelse er endelig (rettskraftig). Om praktiseringen se nærmere under pkt. 5.1 og 5.2 nedenfor.

Anerkjennelsesloven § 2 bestemmer at utenlandsk skilsmisse ikke gjelder her i landet dersom dette ville virke åpenbart støtende på norsk rettsorden (ordre public). Foreligger en slik situasjon, skal anerkjennelse nektes, selv om vilkårene i § 1 er oppfylt. Om praktiseringen se nærmere pkt. 5.3 nedenfor.

Anerkjennelsesloven § 3 fastslår at dersom en ektefelle har inngått nytt ekteskap etter at skilsmisse er oppnådd i fremmed stat, gjelder denne skilsmissen her i landet selv om vilkårene etter §§ 1 og/eller 2 ikke er oppfylt. § 3 gir med andre ord et selvstendig grunnlag for fylkesmannens anerkjennelse, uavhengig av bestemmelsene i §§ 1 og 2. Skilsmissen gjelder likevel ikke dersom den andre ektefellen påviser at den ektefellen som er gift på nytt, har oppnådd skilsmissen svikaktig. Om praktiseringen se nærmere pkt. 5.4 nedenfor.

Etter anerkjennelsesloven § 4 annet ledd kan en utenlandsk separasjon som er anerkjent, legges til grunn for skilsmisse etter norsk rett, jf. ekteskapsloven § 21. Se nærmere om anerkjennelse av separasjoner og rettsvirkningen av dette under pkt. 5.5. Iht. § 4 tredje ledd kan anerkjennesspørsmålet også avgjøres av domstolene etter reglene i tvistemålsloven kap. 28. Denne bestemmelsen kan ikke forstås slik at den gir fylkesmannen rett til å henvise til domstolene en sak som lovlig er innbrakt for fylkesmannen. Bestemmelsen forutsetter at en part selv bringer saken inn for domstolen, evt. som et fastsettelsessøksmål med påstand om at ekteskapet ikke består, jf. tvistemålsloven § 416. Se likevel pkt. 6 nedenfor.

Anerkjennelsesloven § 5 gir bestemmelser for det tilfellet at det reises sak om skilsmisse eller separasjon i Norge, og sak om tilsvarende avgjørelse mellom de samme partene allerede er reist i fremmed stat. Er sak om skilsmisse eller separasjon reist for fylkesmannen, kan fylkesmannen stanse saksbehandlingen inntil den utenlandske avgjørelsen foreligger, dersom det er grunn til å anta at den utenlandske avgjørelsen vil gjelde her i landet. Fylkesmannen har således rett, men ingen plikt til å stanse saken. Er sak om separasjon eller skilsmisse reist i utlandet etter at saken var brakt inn for fylkesmannen, er det ikke adgang til å stanse saken. Departementet anser ikke fylkesmannens vedtak om å stanse, eller ikke å stanse, sak om skilsmisse eller separasjon som et enkeltvedtak, jf. forvaltningsloven § 2 første ledd, pkt a og b. Forvaltningsloven kap. IV – VI kommer derfor ikke til anvendelse, jf. forvaltningsloven § 3 første ledd, blant annet er det ikke klagerett etter forvaltningsloven § 28 første ledd. Søkerens rettslige stilling vil ikke bli påvirket av om saksbehandlingen stanses eller ikke stanses. Fylkesmannen vil bare kunne stanse saken dersom det er grunn til å anta at den utenlandske avgjørelsen vil gjelde her i landet. Stanses ikke saken, vil avgjørelsen gjelde så vel her i landet som i land som har ratifisert Haag-konvensjonen av 1. juni 1970. Derimot er det ikke gitt at en norsk avgjørelse vil gjelde i andre land. Dette er imidlertid uten betydning. Henvisningen til "rettigheter og plikter" i forvaltningsloven § 2 første ledd pkt. a og b gjelder i utgangspunktet bare søkerens rettsstilling her i landet. Selv om en avgjørelse om å stanse eller ikke å stanse saken er en "prosessledende avgjørelse" som faller utenfor forvaltningsloven kap. IV – VI, må søkeren underrettes om avgjørelsen og at den er endelig. Dessuten bør fylkesmannen gi en kort begrunnelse med underretning om at avgjørelsen er endelig."

Anerkjennelsesloven § 6 første og annet ledd gir Kongen myndighet til å fastsette forskrift til utfylling og fravikelse av loven. Slike forskrifter er ikke gitt. § 6 tredje ledd fastslår at for enkelte separasjoner og skilsmisser gitt i annet nordisk land gjelder særlige regler, det vises til pkt. 2.2 nedenfor.

Anerkjennelsesloven er inntatt som vedlegg 1 til rundskrivet.

2.3. Skilsmisse/separasjon fra annet nordisk land. Den nordiske familierettskonvensjonen av 6. februar 1931. Endret 6. februar 2001 (i kraft 1. juli 2001)

Skilsmisse og separasjon fra annet nordisk land, som faller inn under den nordiske familierettskonvensjonen av 6. februar 1931, endret ved overenskomst 6. februar 2001, i kraft fra 1. juli 2001, gjelder i Norge uten særskilt prøving og stadfesting, jf. konvensjonens artikkel 22. Vedtak av fylkesmannen trengs med andre ord ikke i disse sakene.

Separasjons- og skilsmissejurisdiksjonsreglene ved nordiske ekteskap ble endret ved overenskomst 6. februar 2001, i forbindelse med at Brüssel II-forordningen av 29. mai 2000 trådte i kraft i Sverige og Finland. Art. 7 i Den nordiske familierettskonvensjonen er en gjengivelse av art. 2 i Brüssel II-forordningen.

Med Brüssel II-forordningen ble det for EU-statene innført ensartede regler om jurisdiksjon, anerkjennelse og fullbyrdelse av rettsavgjørelser om skilsmisser, separasjon og ugyldighet, samt foreldreansvar for felles barn når dette spørsmålet behandles sammen med ekteskaps-saken. Jurisdiksjonen bygger på at minst en av ektefellene har vanlig bosted eller statsborgerskap i en medlemsstat. Den dekker derved også personer som ikke er statsborgere i en EU-stat, dersom de har vanlig bosted i en slik stat. Det skal videre bemerkes at forordningen ikke gjelder direkte for Norge, men den vil kunne få betydning i Norge ved at det kan bli aktuelt å anerkjenne separasjons-, skilsmisse-, ugyldighets- og foreldreansvarsavgjørelser fattet i en EU-stat på grunnlag av jurisdiksjonsreglene i forordningen. Jurisdiksjonsreglene omfatter som nevnt også norske statsborgere med vanlig bosted i en EU-stat.

Den nordiske familierettskonvensjonen gjelder der begge ektefellene er statsborgere i et nordisk land og de ved saksanlegget, ved statsborgerskap eller bopel, har tilknytning til minst to nordiske land. Konvensjonen gjelder således ikke for to norske ektefeller med bopel i Norge. Den gjelder heller ikke dersom den ene ektefellen har bosatt seg i en stat utenfor Norden, jf. art. 7 første punktum. Faller avgjørelsen ikke inn under konvensjonen, må avgjørelsen anerkjennes av fylkesmannen etter reglene i anerkjennelsesloven. Reglene i familierettskonvensjonen går foran de generelle jurisdiksjonsreglene i tvml. § 419 a.

Det har vært få nordiske avgjørelser til godkjenning, og en går ut fra at det lett kan ha blitt oversett at konvensjonens virkeområde er begrenset til statsborgere i de nordiske land.

Om familierettskonvensjonens betydning for fylkesmannens stedlige kompetanse i ekteskapsaker vises bl.a. til Barne- og familiedepartementets rundskriv til ekteskapsloven, Q-20/2004.

3. SITUASJONER DER ANERKJENNELSE ER AKTUELT

Anerkjennelse er først og fremst aktuelt i forbindelse med gjengifte. I slike tilfeller kreves anerkjennelse av fylkesmannen for at folkeregisteret eller norsk utenriktjenestemann skal kunne skrive ut prøvingsattest for partene iht. ekteskapsloven § 10. Det vises til ekteskapsloven § 7 pkt. e tredje ledd og anerkjennelsesloven § 4 første ledd, jf. pkt. 2.1 foran.

Dersom en utenlandsk separasjon skal danne grunnlag for skilsmisse her i landet, jf. ekteskapsloven § 21, kreves også vedtak av fylkesmannen.

I andre tilfeller enn de to nevnte er fylkesmannens vedtak om anerkjennelse ikke nødvendig. Ifølge anerkjennelsesloven § 4 første ledd *kan* fylkesmannen avgjøre om en utenlandsk avgjørelse gjelder her i landet. Foreligger ikke fylkesmannens vedtak, må vedkommende myndighet som får med saken å gjøre, selv ta stilling til om skilsmissen eller separasjonen gjelder her i landet iht. bestemmelsene i §§ 1-3. Bestemmelsen i anerkjennelsesloven § 4 første ledd, første punktum kan ikke forstås slik at fylkesmannen kan avvise å behandle en søknad om anerkjennelse. Foreligger en søknad og formalia er i orden, må saken realitetsbehandles, selv om fylkesmannens vedtak ikke er nødvendig for at skilsmissen eller separasjonen skal gjelde her i landet.

Utenom gjengifte har fylkesmennene også erfart at det ved søknad om ytelse etter folketrygdloven kap. 15 har vært søkt om anerkjennelse av utenlandsk skilsmisse eller separasjon. Stønadssøkeren har i disse sakene blitt skilt/separert i utlandet (utenom Norden), eller det foreligger et faktisk samlivsbrudd i fremmed stat der stønadssøkeren har bodd som gift. I Rikstrygdeverkets rundskriv til folketrygdloven § 15-4 (RSK-02-01-49) er faktisk samlivsbrudd i visse nærmere angitte tilfeller likestilt med formell separasjon. Videre fremgår det av rundskrivet at det må foreligge en formell skilsmisse eller separasjon for å få sivilstatus som skilt eller separert, og at skilsmisse og lovformelig separasjon gis ved bevilling av fylkesmannen eller ved dom/kjennelse av domstolen. Når det gjelder saker der det foreligger en utenlandsk skilsmisse eller separasjon, fremgår det av rundskrivet at det *”i praksis er lagt til grunn at utenlandsk skilsmisse må anerkjennes av fylkesmannen etter lov 2. juni 1978 nr. 38 for at vilkåret om sivilstatus ”skilt” skal anses oppfylt”*. Utenlandske separasjoner som ikke kan likestilles med norsk separasjonsbevilling godkjennes ikke etter anerkjennelsesloven. Se nærmere om godkjenning av separasjoner nedenfor under pkt. 5.5.

Det skal bemerkes at bestemmelsene i anerkjennelsesloven først og fremst er gitt med tanke på eventuell ekteskapsinngåelse eller ekteskapssak i Norge. Reglene tolkes og anvendes med dette for øye, og kan ikke fullt ut fange opp f.eks. stønadssøkeres og trygdeetatens behov ved behandling av stønadssaker.

Søknad om anerkjennelse vil også kunne forekomme i andre sammenhenger. Et eksempel er folkeregisteret som ønsker anerkjennelse før det tas stilling til hvorvidt en utenlandsk skilsmisse eller separasjon skal registreres. Det har også vært behandlet henvendelser fra utlendingsmyndighetene, som i forbindelse med behandling av sak etter utlendingslovgivningen, har hatt behov for å få fastslått hvorvidt en utenlandsk skilsmisse eller separasjon gjelder i Norge. Ved søknad om utvidet barnetrygd etter lov 3. august 2002 nr. 4 om barnetrygd § 9 første ledd vil det også kunne være behov for anerkjennelse av utenlandsk skilsmisse og separasjon.

4. RETTSGRUNNLAGET FOR SKILSMISSE OG SEPARASJON

Grunnlaget for en skilsmisse eller separasjon vil for de aller fleste lands vedkommende være en rettsavgjørelse avsagt av en domstol. Skilsmisse/separasjon ved administrativ bevilling er en ordning som synes å være lite kjent internasjonalt. Av de landene Barne- og familie-departementet har oversikt over er det, utenom Norge, i det vesentlige Danmark og Island som har ordningen med administrativ bevilling.

I enkelte land kan det oppnås rettsgyldig skilsmisse ved at ektefellene i folkeregisteret eller sivilstandsregisteret registrerer en felles erklæring om at de vil være skilt (f.eks. Japan, Russland, Thailand). Denne adgangen synes i disse landene å stå åpen, i hvert fall for ektefeller som ikke har mindreårige barn. Slike skilsmisser anerkjennes i Norge, såfremt den er lovlig gjennomført i skilsmisselandet og kravene til bopel eller statsborgerskap i anerkjennelsesloven § 1 er oppfylt.

I enkelte land, særlig afrikanske, kan skilsmisse rettsgyldig oppnås ved en "privat" beslutning, innen den slekten eller stammen vedkommende tilhører. Slike beslutninger er blitt godkjent dersom det har vært dokumentert av offentlig myndighet at de er rettsgyldige i vedkommende land, og vilkårene i anerkjennelsesloven §§ 1-3 for øvrig har vært oppfylt.

I land med muslimske rettstradisjoner er skilsmisseinstituttet utformet etter flere prinsipper, alle med røtter i Koranen. I klassisk islamsk rett var det fem forskjellige regelsett for skilsmisse. Det vanligste, og uten sammenlikning mest brukte, er den såkalte talaq, der ektemannen ved ensidig erklæring, uten begrunnelse, og gjerne uten særlig prosess, kan støte fra seg sin hustru. Talaq må forstås som et samlebegrep, som omfatter flere forskjellige former for skilsmisse. Den praktiske utformingen av reglene, herunder de formelle kravene, beror på nasjonal lovgivning, og varierer atskillig mellom de muslimske statene. Rettsgyldige former for en talaq-skilsmisse kan være alt fra en ensidig og privat muntlig erklæring, via privat skriftlig erklæring, eventuelt med bekreftelse av notar eller dommer, til regulær domstolsbehandling. Eksempelvis krever Tunis at ethvert krav om skilsmisse må fremmes for en domstol.

I dette rundskrivet vil det føre for langt å gi en mer utførlig framstilling av talaq-instituttet og islamsk skilsmisselovgivning.

Det har vært behandlet saker om talaq-skilsmisser fra flere land, men de fleste sakene har vært i forhold til Pakistan. Disse sakene kan være kompliserte, bl.a. vil talaq-skilsmisse kunne komme inn under bestemmelsen i anerkjennelsesloven § 2, jf. pkt. 5.3 nedenfor.

Noen få land har ikke skilsmisseinstituttet i sin lovgivning. Blant de landene Barne- og familiedepartementet har oversikt over, gjelder dette nå Chile og Filippinene. Disse landene har imidlertid separasjonsordninger. Hva Chile angår, har landet en ordning med annullasjon av ekteskap, som i realiteten innebærer at ekteskapet blir kjent ugyldig. Departementet har godkjent slike annullasjoner i analogi med bestemmelsene i anerkjennelsesloven. I Chile skal imidlertid en skilsmisselov være på trappene, men det vites ikke når denne kan bli vedtatt.

5. NÆRMERE OM DE MATERIELLE VILKÅRENE FOR ANERKJENNELSE

Det vises til lovens §§ 1-3. I dette kapitlet vil det bli gitt en mer inngående omtale av vilkårene for anerkjennelse.

5.1. Kravet om endelig (rettskraftig) avgjørelse

For å kunne anerkjenne en avgjørelse er det et ufravikelig vilkår at avgjørelsen er endelig (rettskraftig). Avgjørelser som kan påankes eller påklages til høyere instans ved ordinære rettsmidler kan ikke under noen omstendighet anerkjennes. Det må framgå av dokumentene at avgjørelsen er endelig. Dommen (avgjørelsen) kan i overskriften, domsgrunnene eller domsslutningen selv betegne seg som endelig, eller domstolen (avgjørelsesorganet) kan ha gitt avgjørelsen påtegning/stempel om at den er endelig.

Noen eksempler:

- en engelskspråklig skilsmisse som betegner seg som "*absolute*" eller "*final*", oppfyller kravet til endelig avgjørelse. Det samme gjelder betegnelser som "*definitive*", "*effective*" eller "*irrevocable*". Endelige skilsmisser fra England og Wales, fra enkelte delstater i USA samt fra en del tidligere koloniområder med britiske rettstradisjoner, betegner seg gjerne som "*final*" eller "*absolute*", og oppfyller således kravet til dokumentasjon for rettskraft.
- for tyskspråklige skilsmisser (avgjørelser fra Tyskland, Sveits og Østerrike) gir domstolen (i likhet med norske domstoler) attest på domsutskriften om at dommen er rettskraftig ("*rechtskräftig*").

Dersom avgjørelsen selv ikke har tekst eller påtegning som viser at den er endelig, må dette dokumenteres på annen måte. For noen lands vedkommende vil dokumentasjon for at skilsmissen/separasjonen er ført inn i vedkommende sivilstandsregister/folkeregister, være bevis for at avgjørelsen er endelig. Dette gjelder særlig i forhold til land som er medlem av Den Internasjonale Sivilstandskommisjon (Commission Internationale de L'Etat Civil), kalt CIEC. Innen rammen av kommisjonen er det vedtatt en rekke konvensjoner som gjelder anerkjennelse, registrering og utveksling av sivilstandsopplysninger. Konvensjonene er i varierende grad ratifisert eller tiltrådt av Sivilstandskommisjonens medlemsland, som pr. i dag bare omfatter europeiske land. Kommisjonen har utarbeidet felles modeller for registrering og utveksling av sivilstandsopplysninger, blant annet flerspråklige utskrifter til bruk over landegrensene. De konvensjoner som er aktuelle når det gjelder utveksling av opplysninger om skilsmisse er pr. 1. oktober 2004 ratifisert eller tiltrådt av følgende land: Belgia, Frankrike, Italia, Kroatia, Luxemburg, Nederland, Portugal, Sveits, Tyrkia, Tyskland og Østerrike.

Det bemerkes at land i Mellom- og Sør-Amerika har et registreringssystem som i atskillig grad er påvirket av portugisisk og spansk tradisjon, mens "Maghreb-landene" (Algerie, Marokko og Tunis) har registreringssystem påvirket av fransk tradisjon.

Det presiseres at selv om det foreligger sivilstandsattest fra det aktuelle landet, må også selve skilsmisedommen normalt kreves fremlagt i original eller bekreftet kopi.

Når det gjelder USA, har hver delstat egen ekteskapslovgivning og lovgivning om rettergangsmåten i ekteskapsaker. For mange delstaters vedkommende kan det være vanskelig å få

dokumentert om avgjørelsen er rettskraftig. Dommene inneholder i mange tilfeller ikke opplysninger om dette, og det synes ikke å være vanlig at amerikanske domstoler på anmodning gir dommene påtegning om rettskraft. Før en slik dom kan anerkjennes, må fylkesmannen pålegge søkeren å dokumentere på annen måte at dommen er rettskraftig. Det har vært godtatt attest fra søkerens eller motpartens advokat i saken om at dommen er endelig. Skriftlig erklæring fra motparten om at dommen er godtatt og ikke anket, vil også være tilstrekkelig bevis, dersom motpartens underskrift er bekreftet av advokat eller offentlig tjenestemann. I enkelte delstater kan bevis for at skilsmisedommen er registrert ved et offentlig kontor for statistikk (for eksempel "Bureau of Vital Statistics", eller andre tilsvarende betegnelser) være tilstrekkelig bevis for at dommen kan anses rettskraftig.

I helt særlige tilfeller, der det ikke har vist seg mulig å skaffe dokumentasjon på annen måte, har amerikanske dommer likevel blitt godtatt, forutsatt at:

- det er saksøkte (som i tilfelle ville hatt interesse av å anke) som begjærer godkjenning
- det framgår av dommen at partene var enige i skilsmisse
- dommen er ikke av helt ny dato, og helst noen år gammel.

Godkjenning uten klar dokumentasjon av rettskraft bør bare skje unntaksvis. Alle de tre strekpunktene ovenfor bør da være oppfylt.

Hva angår amerikanske skilsmisedommer, ber vi fylkesmannen være oppmerksom på at påtegningene/stemplene "*Entered*" og "*Filed*", som ofte forekommer på amerikanske dommer, i alminnelighet ikke sier noe om at avgjørelsen er endelig. Disse betyr bare at avgjørelsen er ført inn i rettens domsprotokoll eller at saken er arkivert.

Er skilsmiselandet og bopelslandet det samme, kan dokumentasjon på at landets ekteskapsvilkår er oppfylt være supplerende dokumentasjon for at skilsmisseavgjørelsen er endelig. Det vises i den anledning til ekteskapsloven § 7 bokstav h og Barne- og familie-departementets rundskriv Q-18/2004.

Midlertidige avgjørelser om skilsmisse og separasjon (jf. for norsk rett ekteskapsloven § 92) kan under ingen omstendighet anerkjennes, selv om den midlertidige avgjørelsen i seg selv er rettskraftig.

5.2. Kravet til bopel eller statsborgerskap

Kravet til bopel eller statsborgerskap i anerkjennelsesloven § 1 volder i dag sjelden problemer i praksis. De landene departementet har oversikt over, synes å stille krav om reell tilknytning til landet, enten gjennom bopel eller statsborgerskap, som vilkår for å behandle en skilsmisse- eller separasjonssak. Tidligere var det enkelte land som ikke stilte krav om slik tilknytning for å behandle skilsmisessaker. Disse landene godtok henvendelser fra utenlandske parter om "postordreskilsmisser", eller godtok helt kortvarige opphold i landet som grunnlag for en fiktiv rettergang. Kombinert med lempelige materielle skilsmissebetingelser og mangelfulle rettergangsregler (f.eks. manglende prosessvarsel til motparten), kunne dette være en enkel og bequem måte å oppnå skilsmisse på. Med mindre det kunne dokumenteres at skilsmissten ble anerkjent i det landet partene var bosatt i på skilsmissetiden, ble slike skilsmisser konsekvent nektet anerkjent i Norge. Bl.a. som følge av internasjonal kritikk har de fleste av de landene det gjaldt, skjerpet sin lovgivning.

Fylkesmannen trenger normalt ikke foreta noen nærmere undersøkelse av partenes tilknytning til det landet avgjørelsen er truffet, f.eks. hvor lenge parten(e) har bodd i landet. Opplyses det ved adresseangivelse eller på annen måte at partene eller en av dem er bosatt i vedkommende

land, må dette normalt være tilstrekkelig. Det kan ikke kreves at partenes botid alltid må ha vært den samme som kreves for å reise ekteskaps sak i Norge. jf. tvistemålsloven § 419 a. I mange saker vil forøvrig en av ektefellene være statsborger i skilsmis selandet, noe som er et selvstendig anerkjennelsesgrunnlag eller lovens § 1.

Spørsmålet om bopel- eller statsborgerkravet etter § 1 er oppfylt, kan oppstå i relasjon til innvandrere, bosatt i Norge, og som har fått norsk statsborgerskap, dersom de under et kortvarig opphold i sitt opprinnelige hjemland oppnår skilsmisse der. Etter det opprinnelige hjemlands lov kan de fortsatt være å anse som statsborgere av det landet. Det er imidlertid vanskelig å gå inn på det enkeltes lands krav til bopel og statsborgerkrav. Her mangler man en oversikt.

5.3. Ordre public

Det stilles strenge krav før man kan nekte å anerkjenne en utenlandsk skilsmisse eller separasjon iht. anerkjennelsesloven § 2, jf. bestemmelsens ordlyd. Spørsmålet om å nekte anerkjennelse har først og fremst oppstått i forhold til talaq-skilsmisser. jf. pkt. 4 foran. Slike skilsmisser er basert på regelverk som både materielt og prosessuelt er fremmed for norsk rettsoppfatning, bl.a. ved at de bryter med prinsippet om likestilling mellom kjønnene i alminnelighet og om rettslikhet mellom ektefeller i særdeleshet. Det skal bemerkes at kvinners adgang til selv å reise skilsmisse- eller separasjonssak er meget begrenset i de muslimske landene. Systemet samsvarer heller ikke med våre alminnelige prinsipper for rettergang og saksbehandling, f.eks. retten til å ta til gjenmæle (det kontradiktoriske prinsipp), prosessvarsel, ankemulighet og andre partsrettigheter.

Hvorvidt en talaq-skilsmisse anerkjennes eller ikke, er etter departementets praksis avhengig av partenes tilknytning til Norge på skilsmissetidspunktet. Noen eksempler:

- Var begge ektefellene på skilsmissetidspunktet fast bosatt i skilsmis selandet, eller i et land som anerkjenner talaq-skilsmisser, uten å ha noen nærmere tilknytning til Norge, anerkjennes skilsmis sen her.
- Var begge ektefellene på skilsmissetidspunktet fast bosatt i Norge, godkjennes skilsmis sen ikke her i landet. Dette gjelder selv om skilsmis sen er oppnådd under et midlertidig opphold i skilsmis selandet, hvis den faste bopelen er i Norge.

Mellom disse to ytterpunktene kan det være varierende grad av tilknytning til Norge, og avgjørelsene kan i enkelte saker by på tvil. Et eksempel:

- Ektefellene har hatt felles bolig i Norge. Hustruen flytter tilbake til skilsmis selandet, og tar bopel der, mens ektemannen blir boende i Norge. I en slik situasjon vil en talaq-skilsmisse etter praksis kunne bli godkjent. En samlet vurdering av ektefellenes situasjon kan imidlertid føre til et annet resultat: Har ektefellene hatt felles bopel i Norge i lang tid, og hustruen først nylig har flyttet tilbake til skilsmis selandet, kan det være grunn til å vurdere skilsmis sen mer kritisk. Hvis ektefellene i en slik situasjon dessuten er innvilget norsk statsborgerskap, kan den samlede tilknytningen til Norge sies å være så sterk at anerkjennelse bør nektes. Annerledes dersom hustruen allerede har bodd lengre tid i skilsmis selandet, og det er grunn til å anta at tilbakeflyttingen vil bli varig.

Etter praksis vil en skriftlig talaq-erklæring utstedt i og sendt fra Norge, ikke under noen

omstendighet bli godtatt som grunnlag for anerkjennelse, selv om hustruen er bosatt i skilsmislandet. En slik framgangsmåte har etter praksis alltid vært ansett å rammes av anerkjennelsesloven § 2. Et minstekrav for anerkjennelse av en talaq-skilsmisse er normalt at ektemannen innfinner seg i skilsmislandet og reiser saken for myndighetene der. Det kan ikke aksepteres at en viktig del av talaq-prosessen faktisk gjennomføres i Norge. Dersom en talaq-skilsmisse er gitt av en domstol (som f.eks. i Tunis), og det framgår at hustruen har vært varslet om prosessen, evt. at det er avholdt rettsmøte der hustruen har vært innkalt, kan det være større grunn til å anerkjenne skilsmissen, enn der hvor det ikke har vært domstolsbehandling og heller ikke noe varsel til hustruen. En utenrettslig erklæring fra hustruen i ettertid om at hun "godtar" skilsmissen, er på den annen side ikke tilstrekkelig til å "reparere" en skilsmisse man ellers ikke har grunnlag for å godkjenne.

I dette rundskrivet kan det ikke gis noen uttømmende framstilling av momenter som er av betydning for spørsmålet om godkjenning av denne type skilsmisser. Departementet har måttet innskrenke seg til å peke på visse hensyn som bør stå sentralt ved vurderingen. Det er ikke mange av disse sakene, men den enkelte sak kan by på vanskelige vurderinger.

Ut over talaq-skilsmisene er det liten erfaring med praktiseringen av anerkjennelsesloven § 2. Som eksempler på tilfeller der bestemmelsen kan komme til anvendelse, nevner Ot.prp. nr. 33 (1977-78) på s. 23-24 at saksøkte i separasjons- eller skilsmissesaken ikke har vært behørig varslet om søksmålet og gitt tilstrekkelig høve til å vareta sine interesser, eller at det foreligger grove saksbehandlingsfeil. Når det ellers gjelder innholdet av avgjørelsen, kan det som regel ikke foretas noen kontroll eller overprøving av det saksforholdet den utenlandske myndigheten har lagt til grunn eller av dens lovanvendelse, herunder lovvalget.

5.4. En av ektefellene er gift på nytt

Er en ektefelle gift på nytt, gjelder skilsmissen her i landet uten hensyn til om vilkårene i anerkjennelsesloven §§ 1 og 2 er oppfylt, jf. § 3. Søkeren må i tilfelle dokumentere at den andre ektefellen er gift på nytt, enten ved vigselattest eller på annen betryggende måte. Det er ikke tilstrekkelig at dette hevdes. Kan ikke gjengifte dokumenteres, blir saken å behandle etter anerkjennelsesloven §§ 1 og 2.

Anerkjennelsesloven § 3 kommer ikke til anvendelse dersom den andre ektefellen påviser at den omgifte ektefellen har oppnådd skilsmissen svikaktig. Departementet har ingen praksis vedrørende forståelsen av denne bestemmelsen. I Ot.prp. nr. 33 (1977-78) er det uttalt på s. 24 at *"Den omgifte ektefellen kan ansees å ha oppnådd skilsmissen svikaktig f.eks. når han bak den annen ektefellens rygg har søkt om og fått skilsmisse i en stat hvor det ikke stilles strenge nok krav om prosessvarsel m.v. Dette vil særlig gjelde i tilfelle hvor ektefellen ved å søke skilsmisse i en slik stat har stilt den annen ektefelle i en dårligere posisjon for så vidt gjelder rettsvirkningene av skilsmisse, enn hvis skilsmisse var søkt i stat hvor ektefellene hadde bopel eller annen tilfredsstillende tilknytning"*.

5.5. Særlig om anerkjennelse av separasjon

Vilkåret for at en utenlandsk separasjon skal gjelde her i landet er at separasjonen, i likhet med en norsk separasjon, gir et ubetinget krav på skilsmisse etter en viss tid, jf. ekteskapsloven § 21. Dette vilkåret går ikke fram av anerkjennelseslovens ordlyd, men loven har hele tiden vært tolket og praktisert slik. Det er uten betydning om separasjonstiden i vedkommende land er kortere eller lengre enn i Norge. Det avgjørende er at separasjonen gir et ubetinget krav på skilsmisse. Separasjoner fra land som ikke tillater skilsmisse, vil således ikke kunne anerkjennes i Norge.

Bare en formell separasjon gitt av en domstol eller annen offentlig myndighet, kan anerkjennes. Et faktisk samlivsbrudd kan ikke under noen omstendighet anerkjennes, selv om slikt samlivsbrudd i vedkommende stat skulle gi et ubetinget krav på skilsmisse etter en viss tid.

Det er få land som har en separasjonsordning som den norske. Mange land kjenner bare faktisk samlivsbrudd, som etter landets lov kan gi en ubetinget rett til skilsmisse etter et visst antall år, eller skilsmisse kan gis på visse betingelser eller etter rettens skjønn etter samlivsbrudd av en viss varighet. I disse landene synes det å være vanlig at partene inngår "separasjonsavtaler", som skal regulere rettsforholdet mellom dem i tiden mellom samlivsbruddet og skilsmissen, f.eks. spørsmålet om foreldreansvar og samværsrett til felles barn, bidragsspørsmål, bruksrett til bolig og eventuelt skiftespørsmål. Slike avtaler er særlig vanlig i land med angloamerikansk rettstradisjon, særlig England og Wales, USA og Canada ("*Separation Agreement*", "*Separation Deed*" etc.). I noen saker har slik avtale vært godkjent av en domstol, i andre har det vært tale om en rent utenrettslig avtale. Søknad om godkjenning av slik avtale etter anerkjennelsesloven har i de aller fleste tilfeller vært avslått. Grunnen er at slik avtale ikke i seg selv er en lovformelig separasjon, men en privat avtale mellom partene om hvordan rettsforholdet mellom dem skal ordnes under faktisk samlivsbrudd. Noen tilfeller kan by på tvil: I ett tilfelle ble søknad om anerkjennelse av en separasjonsavtale fra British Colombia, Canada, først avslått, men deretter, under noen tvil, godkjent. Separasjonsavtalen var godkjent av den lokale domstol, og en advokat på stedet hadde bekreftet at selve avtalen var rettsgrunnlaget for partenes separasjon, og at avtalen gav partene et ubetinget krav på skilsmisse etter et nærmere angitt tidsrom. Et minstekrav for å godkjenne en separasjonsavtale må være at avtalen er godkjent av en domstol, og at man får tilsvarende bekræftelser som i saken fra British Colombia.

Også andre separasjonsdokumenter har vært forelagt til godkjenning, som f.eks. stevning til retten i skilsmissecsak, som viser at partene allerede er faktisk separert og har ordnet rettsforholdet seg imellom ved avtale. Slike søknader har også vært avslått.

I forhold til antall søknader om anerkjennelse av skilsmisser, er det relativt få saker om anerkjennelse av separasjoner. Anerkjennelse av separasjoner har først og fremst vært aktuelt i tilknytning til søknader om stønad eller trygd. For øvrig synes behovet å være lite.

En utenlandsk separasjon som er anerkjent kan legges til grunn for skilsmisse etter norsk rett, jf. anerkjennelsesloven § 4 annet ledd og ekteskapsloven § 21. Dette gjelder selv om separasjonstiden i det landet separasjonen ble gitt er lenger enn i Norge. En anerkjent utenlandsk separasjon mister imidlertid sin virkning dersom ektefellene fortsetter eller gjenopptar samlivet, jf. ekteskapsloven § 20 annet ledd. Etter norsk rett vil denne virkningen inntre selv om loven i det landet separasjonen ble gitt ikke stiller krav til atskillelse for senere skilsmisse.

6. FYLKESMANNENS KOMPETANSE, KRAV TIL DOKUMENTASJON MV.

6.1. Fylkesmannens stedlige kompetanse

Søknad om anerkjennelse av utenlandsk skilsmisse eller separasjon er ikke "ekteskapsak" i tvistemålsloven § 419 a' s forstand, og fylkesmannen kan behandle søknaden selv om bopelskravet ikke er oppfylt. Det er tilstrekkelig at søkeren oppholder seg i Norge, eller - om

søkeren ikke oppholder seg her - at hun/han skal inngå ekteskap for norsk myndighet (herunder norsk utenriksstasjon), og derfor har behov for godkjenning før ekteskapsvilkårene kan prøves. Det bemerkes at godkjenning av utenlandsk skilsmisse skjer i Norge, og at denne myndigheten ikke er delegert til utenriksstasjoner med prøvings- og vigselfrett.

Søknad om anerkjennelse bør skje hos fylkesmannen i det fylket søkeren bor eller oppholder seg. Bor eller oppholder søkeren seg ikke i Norge, kan saken behandles hos fylkesmannen i det fylket ekteskapsvilkårene skal prøves eller vigselen skal skje. Skal også prøving og vigsel skje for norsk myndighet i utlandet, kan fylkesmannen i Oslo og Akershus behandle saken. Det som her sies om kompetansefordelingen mellom fylkesmennene er veiledende, og det er ikke noe til hinder for at fylkesmennene i enkeltsaker seg imellom avtaler en annen ordning.

6.2. Kravet til dokumentasjon

Fylkesmannen må kreve framlagt skilsmisse- eller separasjonsdommen (eller annet rettsgrunnlag) i original eller bekreftet kopi. Ubekreftede kopier kan ikke godtas. Det er ikke uvanlig at det legges fram fotokopier av tidligere bekreftede kopier. Dette kan heller ikke godtas. Den "originale bekræftelsen" må i så fall kreves lagt fram, eller kopiene må bekreftes på nytt i forbindelse fylkesmannens behandling av saken. Kopiene må være bekreftet av advokat, offentlig tjenestemann eller profesjonell kopieringsanstalt. Departementet har i alminnelighet godtatt bekræftelse fra utenlandsk offentlig instans, f.eks. den domstolen som har avsagt dommen. Nyttelstelefax, må det samtidig bekreftes av advokat eller offentlig tjenestemann at det er originaldokumentet eller en bekreftet kopi som sendes.

Er det tale om en uteblivelsesdom, og er det saksøkeren som begjærer godkjenning, må det samtidig bekreftes at saksøkte (den uteblitte) har fått stevning forkynt for seg og/eller at saksøkte har vært forsøkt innkalt til rettsmøte (jf. pkt. 5.3. siste avsnitt). Går dette fram av selve dommen, er det ikke nødvendig å innhente ytterligere dokumentasjon.

Det er selve skilsmisse- eller separasjonsgrunnlaget som må legges fram. Erklæringer mv. som bare indirekte bekrefter skilsmissen eller separasjonen, f.eks. erklæringer fra partenes advokater mv. må normalt ikke godtas. Departementet har likevel unntaksvis godtatt utskrift av sivilstandsregistret som tilstrekkelig dokumentasjon for skilsmisse fra et CIEC-land (jf. pkt. 5.1. foran). Det har da gått fram av utskriften hvilken domstol som har avsagt dommen, hvem som var saksøker og saksøkt, og at dommen er rettskraftig. Som hovedregel bør selve dommen kreves lagt fram også for disse landenes vedkommende.

I rundskriv Q-18/2004 om dokumentasjon fra utenlandske statsborgere som ikke er fast bosatt i Norge uttaler departementet på s. 5:

"For flyktninger som er innvilget asyl i Norge (jf. utlendingsloven § 17) kan det i enkelte tilfeller være umulig å skaffe skilsmissepapirer fra hjemlandet. I visse tilfeller vil fylkesmannen da kunne godkjenne annen dokumentasjon for at vedkommende er skilt, f.eks. pass eller andre identitetspapirer av nyere dato der sivilstand fremgår, dokumentasjon for at tidligere ektefelle er gift på nytt, og i visse tilfeller erklæringer fra nære pårørende om at vedkommende er endelig skilt i hjemlandet. Slike erklæringer ("Affidavits") bør være bekreftet av offentlig myndighet i hjemlandet. Fylkesmannen foretar imidlertid en relativt streng vurdering av slik indirekte dokumentasjon for en påstått skilsmisse. Det vil også være av interesse å få brakt på det rene med hvilken sivilstand vedkommende er oppført i offentlige registre her i landet. Dersom tilfredsstillende dokumentasjon om at en person er skilt i sitt hjemland ikke kan framlegges, må vedkommende i tilfelle reise ekteskapsak (separasjonssak/skilsmisssesak) her i landet, dersom lovens vilkår er oppfylt. Det kan også reises sak for retten

om et ekteskap består eller ikke består, jf. tvistemålsloven § 416’.

Dersom det dreier seg om personer som har status som flyktning iht. Den internasjonale konvensjon av 28. juli 1951 om flyktingers rettsstilling, jf. protokoll av 31. januar 1967, kan det reises ekteskaps sak her i landet uten hinder av bopelskravene i tvistemålsloven § 419 a.

For andre grupper utlendinger enn flyktninger som er innvilget asyl i Norge, bør fylkesmannen normalt ikke godta en påstand om at det ikke lar seg gjøre å innhente skilsmissepapirer fra hjemlandet. Dette gjelder f.eks. personer som er innvilget opphold på humanitært grunnlag her i landet. Fastholder søkeren at det ikke er mulig å skaffe dokumenter, må fylkesmannen i tilfelle avslå søknaden om anerkjennelse, og vise søkeren til domstolene, jf. bl.a. anerkjennelseslov § 4 tredje ledd.

6.3. Legalisering og apostille

Legalisering er en formell prosedyre der utenriksministeriet i det landet hvor dokumentet er utstedt, eventuelt diplomatisk eller konsulær tjenestemann for vedkommende land, bekrefter at underskriveren er innehaver av den stilling som er angitt i dokumentet, og i den egenskap har rett til å utferdige et slikt dokument. Legalisering innebærer derimot ingen bekreftelse på at dokumentets innhold er korrekt. Om nødvendig kan også ektheten av stemples og segl som dokumentet måtte være påført kreves bekreftet ved legalisering.

Legalisering kan være en relativt omstendelig og tidkrevende prosedyre. For å forenkle systemet ble en konvensjon om opphevelse av kravet til legalisering av utenlandske offentlige dokumenter vedtatt i regi av Haag-konferansen for internasjonal privatrett 5. oktober 1961 (Apostille-konvensjonen). Dette er en konvensjon som også Norge har ratifisert. Ved konvensjonen erstattes legalisering av en forenklet prosedyre hvor dokumentet, eller et vedlegg til dette, påføres et stempel, ”Apostille”, som inneholder de samme bekreftelser som tidligere kunne kreves ved legalisering. I Norge er denne funksjonen lagt til fylkesmennene. Eksempel på apostille på engelsk følger som vedlegg 2.

Følgende lenke http://hcch.e-vision.nl/index_en.php?act=conventions.status&cid=41 gir til enhver tid oppdatert oversikt over landene som har ratifisert eller tiltrådt konvensjonen. Det gjøres oppmerksom på at Norge godtar apostille fra alle landene som fremkommer ved å følge denne lenken. Samme sted kan en finne nærmere informasjon om hvilken myndighet i hvert land som utsteder apostille. Det vises også til vedlegg 3, hvor det gis en oversikt over landene som har tiltrådt konvensjonen. Listen er ajourført pr. mai 2004.

Departementet gjør oppmerksom på at verken legalisering eller påføring av apostille er et vilkår for å kunne legge til grunn en utenlandsk ekteskapsattest eller annen bekreftelse på sivilstand. Dersom fylkesmannen, til tross for manglende legalisering eller apostille, er rimelig sikker på at et dokument er ekte og gyldig, kan dokumentasjonen legges til grunn. Departementet vil anmode fylkesmannen om å være tilbakeholden med å unnlate å kreve legalisering eller apostille, særlig vedrørende dokumenter utstedt i land der det må forventes at falske eller forfalskede offentlige dokumenter er i sirkulasjon. Fylkesmannen kan pålegge søkeren å få dokumenter legalisert eller påført apostille. Alle eventuelle kostnader i denne forbindelse må dekkes av den som fremlegger dokumentet.

Fylkesmannen vil også selv, i forbindelse med vurdering av dokumenter fra enkelte land, kunne be om at dokumentet blir legalisert eller påført apostille, forutsatt at dette er i samsvar med lokal lovgivning. I så fall bør anmodningen sendes gjennom norsk utenriksstasjon eller

annen utenriks fagstasjon i vedkommende land. Fylkesmannen som vurderer selv å be om legalisering eller apostille må før prosedyrer iverksettes ta kontakt med berørt norsk utenriksstasjon for råd og informasjon, herunder om betaling av eventuelle utgifter.

6.4. Oversettelser

Fylkesmannen kan alltid kreve oversettelse av dokumenter som legges fram. Vanligvis er det ikke krevd oversettelse av dokumenter utferdiget på eller allerede oversatt til engelsk eller tysk. Når det gjelder skilsmisser fra Storbritannia og fra Tyskland, Østerrike og Sveits, er disse vanligvis så korte og standardpreget at oversettelse også av den grunn har vært ansett unødvendig. For å spare utgifter for søkeren, bør oversettelse ikke kreves i større utstrekning enn nødvendig. Dommer som legges fram til godkjenning, kan også omfatte aksessoriske spørsmål (forholdet til barna, bidrag, skifte mv.) og kan ha lange domsgrunner. For fylkesmannens avgjørelse vil det i alminnelighet være tilstrekkelig at betegnelsen av domstolen og partene, domslutningen hva angår selve statusavgjørelsen (skilsmisse/separasjon) og dokumentasjonen for rettskraft, er oversatt. For uteblivelsesdommer ("*judgment by default*") kan det også være nødvendig å få oversatt opplysninger om saksøkte har vært behørig stevnet og/eller varslet til rettsmøtet, jf. pkt. 6.2 foran. I tvilstilfeller bør fylkesmannen kunne kreve hele dommen oversatt.

Oversettelse bør som hovedregel skje ved statsautorisert translatør i Norge eller utlandet. Det har også vært godtatt oversettelser foretatt ved eller bekreftet av norsk eller utenlandsk utenriksstasjon/konsulat. For mer sjeldne språk, der det kan være vanskelig å finne autorisert translatør på kort varsel, har oversettelse ved universitets- eller høyskolelærer i språket vært godtatt. Likeledes har oversettelse ved kommunal tolketjeneste i alminnelighet vært godtatt. Rent private oversettelser kan ikke aksepteres. Fylkesmannen bør vanligvis kreve også originaldokumentet (eller bekreftet kopi av dette) lagt fram sammen med oversettelsen.

6.5 Kostnader

Søkeren bærer alle kostnadene forbundet ved en søknad om anerkjennelse, både til kopiering og oversettelse. Om søkeren unntaksvis skulle være innvilget fritt rettsråd i saken, kan imidlertid fylkesmannen samtykke i at slike utgifter dekkes helt eller delvis, jf. lov 13. juni 1980 nr. 35 om fri rettshjelp § 15 annet ledd.

7. SAKSBEHANDLINGEN. FORHOLDET TIL FORVALTNINGSLOVEN

7.1. Generelt om saksbehandlingen

Søknader om anerkjennelse av utenlandske skilsmisser eller separasjoner må etter sin natur gis høy prioritet. Dette gjelder særlig der godkjenning av skilsmisse er nødvendig for å inngå nytt ekteskap i Norge. Rask avgjørelse forutsetter imidlertid at de materielle og formelle kravene til godkjenning er til stede. Oppfyller ikke søknaden disse kravene, må søkeren gjøres kjent med hva som mangler, og bes om å innhente dette. Fylkesmannen bør på dette stadium av saken ikke formelt avslå søknaden, men oppfordre søkeren til å innhente det manglende. Opplyser søkeren at vigsel allerede er bestilt til en bestemt dag, at bryllupet allerede er arrangert og gjester bedt o.s.v., kan dette ikke aksepteres som pressmiddel til å avgjøre saken på tvilsomt grunnlag. Erfaring viser at forberedelsene til nytt ekteskap allerede kan være kommet langt når søknad om godkjenning kommer inn, og at argumenter som nevnt blir benyttet for å utvirke en rask avgjørelse der det ikke er grunnlag for det. Fylkesmannen må normalt kunne overlate til søkeren selv å innhente manglende opplysninger. Er det f.eks. rettskraftattest som mangler, kan søkeren oppfordres til å ta kontakt med domstolen eller sin advokat i saken pr. telefon eller telefaks, og be om at attesten blir sendt direkte fra advokaten/

domstolen til fylkesmannen pr. telefaks. Enkelte avgjørelser kan imidlertid by på så vidt store problemer at det kan være naturlig at fylkesmannen selv anmoder om nærmere opplysninger, enten via norsk utenriksstasjon (fagstasjon) i vedkommende land, eller via landets nærmeste utenriksstasjon. Slike henvendelser kan fylkesmannen sende direkte.

7.2 Forholdet til forvaltningsloven

Vedtak om å anerkjenne/avslå anerkjennelse av utenlandsk skilsmisse eller separasjon er et enkeltvedtak, jf. forvaltningsloven § 2 pkt. b. Det vil si at bestemmelsene i forvaltningsloven kap. IV-VI får anvendelse på disse sakene. Både søkeren og den andre ektefellen i skilsmisse- eller separasjonssaken er parter i saken, jf. forvaltningsloven § 2 pkt. e. Det har imidlertid ikke vært praktisert å gi den andre ektefellen forhåndsvarsel om saken iht. forvaltningsloven § 16 første ledd. I de kurante sakene, der det f.eks. ikke er tvilsomt at avgjørelsen er endelig, har slik varsling vært ansett som åpenbart unødvendig, jf. § 16 tredje ledd pkt. c. I mange saker vil varsling også kunne unnlates iht. § 16 tredje ledd pkt. b. Den andre ektefellen kan og bør varsles om saken hvis dette anses nødvendig for å skaffe supplerende opplysninger, f.eks. for å få bekreftet at en avgjørelse ikke er anket, eller for å få bekreftet at denne ektefellen er gift på nytt, jf. anerkjennelsesloven § 3. Det har vanligvis heller ikke vært ansett nødvendig å underrette den andre ektefellen om vedtaket, jf. forvaltningsloven § 27 første ledd, sjuende punktum. Er denne ektefellen varslet om saken, bør hun/han imidlertid også gis underretning om vedtaket på vanlig måte.

Avslag på søknad om anerkjennelse må grunngis etter de vanlige reglene i forvaltningsloven §§ 24 og 25. Blir anerkjennelse gitt, er det ikke nødvendig å gi samtidig begrunnelse, jf. § 24 andre ledd, første punktum. Blir søknaden avslått, må søkeren underrettes om klageadgangen, sammen med underretningen om vedtaket, jf. § 27 tredje ledd. Det har ikke vært praktisert å underrette om klageadgangen mv. i de tilfellene godkjenning blir gitt. Fylkesmannens vedtak kan påklages til Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet etter reglene i forvaltningsloven kap. VI.

Som nevnt tidligere i rundskrivet anses ikke fylkesmannens avgjørelse om å stanse eller ikke stanse en sak etter anerkjennelsesloven § 5 som et enkeltvedtak, se s. 6 ovenfor.

8. FRITAK FOR Å LEGITIMERE SKIFTE

8.1. Materielle vilkår

Etter ekteskapsloven § 8 femte ledd kan departementet gi fritak for å legitimere at det er skiftet med tidligere ektefelle ”*når særlige grunner taler for det*”. Barne- og familiedepartementet har i forskrift av 27. mars 1992 delegert departementets myndighet til fylkesmennene. Denne regel, som også fantes i ekteskapsloven av 1918 § 11 annet ledd, tok særlig sikte på tilfeller hvor skifte hørte under myndighetene i et land som ikke har en skifteordning som kan sammenlignes med vår. I nyere praksis har imidlertid ”særlige grunner” blitt fortolket slik at fritak for å legitimere skifte vanligvis gis i de tilfelle der ektefellenes siste felles bopel var utlandet. Fritak har da vært gitt selv om en av ektefellene senere har tatt bopel i Norge, slik at norsk tingrett hadde hatt stedlig kompetanse til å behandle boet, jf. skifteloven § 8. I de tilfelle ingen av partene i det tidligere ekteskapet kan ansees bosatt i Norge, gis normalt alltid fritak. Fritak kan ikke påregnes gitt bare av den grunn at det er vanskelig å få erklæring fra den tidligere ektefellen eller arvingene.

Det må kreves opplyst og dokumentert i hvilket land ektefellene hadde sin siste felles bopel.

Også partenes bopel på søknadstidspunktet bør opplyses. Har begge ektefeller bopel i Norge etter skilsmissem, kan det være grunn til å være mer tilbakeholden med å fritta for å legitimere skifte, selv om siste felles bopel var i utlandet. Det samme gjelder hvis tidligere ekteskap er oppløst ved død, og en eller flere av arvingene er bosatt her i landet.

Var partenes siste felles bopel i Norge, bør det normalt ikke gis fritak for å legitimere skifte. Dette gjelder selv om tidligere ektefelle nå er bosatt i utlandet med ukjent adresse, eller arvingene bor i utlandet under ukjent adresse, slik at det vil kunne være vanskelig eller tidkrevende å få innhentet erklæringer som nevnt i ekteskapsloven § 8 første og annet ledd. Søkeren må da henvises til å overlate boet til tingretten, jf. ekteskapsloven § 8 første ledd og skifteloven §§ 53, 83, 84 og 87.

Det er heller ikke noe selvstendig grunnlag for å fritta for å legitimere skifte at skiftet eventuelt må gjennomføres etter fremmed rett. Etter norsk internasjonal privatrett reguleres formuesforholdet mellom ektefeller av loven på ektefellenes første felles bopel. Det kan vises til Rt. 1942 s. 214 og Rt. 1963 s. 518 og *Helge J. Thue: Internasjonal privatrett*, 1. utgave, 1. opplag 2002, s. 398 flg. (Gyldendal Akademisk). Derimot kan det være et supplerende argument for å fritta for å legitimere skifte der ektefellenes siste felles bopel var i utlandet, at ektefelleskifte i tilfellet ville måtte ha vært gjennomført etter fremmed rett.

For tilfeller som er omhandlet i ekteskapsloven § 8 tredje ledd bør fylkesmannen avslå søknad om fritak. Søkeren kan her henvises til å avgi nødvendig egenerklæring i forbindelse med prøving av ekteskapsvilkårene.

Barne- og familiedepartementet understreker at fritak for å legitimere skifte ikke innebærer noe inngrep i tidligere ektefelles eller arvingenes rett til boslodd/ arv. Kravene er fullt ut i behold selv om søkeren fritas for legitimasjonsplikten etter ekteskapsloven § 8. Et senere skifte kan imidlertid rent bevismessig bli vanskeligere å gjennomføre på grunn av sammenblanding av søkerens midler og formue med den nye ektefellen.

8.2. Saksbehandlingen

En søknad om fritak for å legitimere skifte kan behandles sammen med søknad om godkjenning av utenlandsk skilsmisse, eller som særskilt sak. Det er ikke uvanlig at en godkjenning av skilsmisse følges opp av en søknad om fritak, fordi søkeren ikke var klar over at begge deler var nødvendig for prøving av ekteskapsvilkårene. For å unngå dobbeltarbeid bør den som søker godkjenning av skilsmisse derfor så vidt mulig spørres om hun/han også søker om fritak for å legitimere skifte. Dette vil bare være aktuelt i forhold til den som har en skilsmisse som er yngre enn 2 år, jf. ekteskapsloven § 8 tredje ledd og pkt. 8.1 ovenfor. Fylkesmannen bør ikke automatisk gi fritak der det ikke er søkt om det. Hovedreglene etter ekteskapsloven § 8 første og annet ledd er at skifte skal legitimeres, og adgangen til fritak for legitimasjonsplikten er et klart unntak i forhold til disse bestemmelsene.

Hva angår fylkesmannens stedlige kompetanse, gjelder de samme retningslinjene som omtalt under pkt. 6.1 foran.

Hva angår kravet til dokumentasjon, oversettelser mv. gjelder de retningslinjene som er gitt i punktene 6.2 - 6.4, så langt de passer. For søknader om fritak for å legitimere skifte er det særlig viktig å få dokumentert søkerens og tidligere ektefelles siste felles bopel, varighet mv. Som det framgår av pkt. 8.1 vil det også kunne være av interesse å få dokumentert søkerens og tidligere ektefelles første felles bopel, bopel på skilsmissetiden, og evt. også senere. I

dødsfallstilfellene må det legges fram dødsattest for den tidligere ektefellen, evt. annen godtatt dokumentasjon for dødsfallet (jf. ekteskapsloven § 7 pkt. e første ledd), og så vidt mulig oversikt over arvingene og hvor disse er bosatt. Vær oppmerksom på at det for enkelte land vil kunne være nødvendig å få ektheten og riktigheten av dødsattesten verifisert, for eksempel gjennom norsk utenriksstasjon

Også saker om fritak må etter sin natur ha høy prioritet. Retningslinjene i pkt. 7.1 foran gjelder tilsvarende så langt de passer.

Fritak for å legitimere skifte har ikke vært karakterisert som enkeltvedtak etter forvaltningsloven § 2 pkt. b. Som påpekt under pkt 8.1 foran, gjelder ikke vedtaket tidligere ektefelles/arvingers rett til boslodd/ arv. Deres materielle krav er uberørt av vedtaket. Vedtaket berører heller ikke søkerens rettstilling, i dette tilfellet retten til å inngå (nytt) ekteskap. Avslås søknaden, vil søkeren likevel kunne inngå nytt ekteskap ved å overlate boet til skifteretten, jf. ekteskapsloven § 8 første ledd. Fritak må sees som en "prosessledende avgjørelse" i forbindelse med søkerens begjæring om prøving av ekteskapsvilkårene. Departementet har derfor lagt til grunn at forvaltningsloven kapitler IV-VI ikke kommer til anvendelse på denne sakstypen, jf. forvaltningsloven § 3 første ledd. Til tross for dette må søkeren naturligvis underrettes om fylkesmannens vedtak, og ved avslag bør det gis en kort begrunnelse. Vedtak om avslag kan ikke påklages til Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, og søkeren bør (ved avslag) underrettes om at fylkesmannens vedtak er endelig.

Det kan imidlertid være varianter hvor en part ikke oppfyller vilkårene for å kunne reise skiftesak i Norge. I slike tilfeller vil søkerens rettsstilling bli berørt, og et vedtak om ikke å gi skiftefritak må da falle inn under forvaltningslovens regler i kap. IV – VI, blant annet hva angår klagerett. I slike saker må dokumentasjon for at saken er avvist fra tingretten vedlegges.

Ekteskapsloven § 8 er gjengitt i *vedlegg 4* til rundskrivet.

Vedlegg 1

2. juni Nr. 38 1978

Lov om anerkjennelse av utenlandske skilsmisser og separasjoner.

Jf. konvensjoner 6. februar 1931 (nordisk), 1. juni 1970 (Haag-konvensjon), jf. lov 19. desember 1978 nr. 39

§ 1 Skilsmisse eller separasjon som er oppnådd i en fremmed stat med bindende virkning der, gjelder her i riket, såfremt en av ektefellene på den tid da saken ble reist

- a) hadde bopel eller domisil i den fremmede staten, eller
- b) var statsborger der.

Slik gyldighet har også en skilsmisse eller separasjon som er oppnådd med bindende virkning i en annen stat enn de nevnte, såfremt den anerkjennes i stat hvor en av ektefellene hadde bopel på tidspunktet for saksanlegget, eller har bopel når anerkjennelse søkes her i riket.

Bygger en skilsmisse på separasjon meddelt i samme stat, gjelder skilsmissen her i landet, såfremt de vilkår som er nevnt i første ledd forelå på den tid da separasjonssaken ble reist.

§ 2 Utenlandsk skilsmisse eller separasjon gjelder ikke her i riket dersom dette åpenbart ville virke støtende på norsk rettsorden (ordre public).

§ 3 Har ektefelle inngått nytt ekteskap etter en skilsmisse oppnådd i fremmed stat, gjelder skilsmissen her i landet selv om vilkåra etter §§ 2 ikke er til stede, med mindre den annen ektefelle påviser at den omgifte ektefelle har oppnådd skilsmissen svikaktig.

§ 4 Departementet¹ kan avgjøre om en utenlandsk skilsmisse eller separasjon gjelder her i riket. Slik anerkjennelse kreves såfremt skilsmissen skal tjene som bevis for ekteskaps opphør i forbindelse med inngåelse av nytt ekteskap.

En utenlandsk separasjon som er anerkjent, kan legges til grunn for skilsmisse etter norsk rett.

Anerkjennesspørsmålet kan også avgjøres av domstolene etter reglene i Tvistemålsloven² kap. 28.

¹ Barne- og familiedepartementet

² Lov 13. august 1915 nr. 6 (rettergangsloven)

§ 5 Reises sak om skilsmisse eller separasjon i Norge, og sak om tilsvarende avgjørelse mellom de samme parter allerede er reist i en fremmed stat, kan den myndighet som behandler saken stanse behandlingen her i riket inntil den utenlandske avgjørelsen foreligger, dersom det er grunn til å anta at denne avgjørelse vil gjelde her.

§ 6 Kongen kan gi forskrifter til utfylling av loven.

Kongen kan i forskrifter også fravike bestemmelsene i loven her, dersom det er nødvendig for å oppfylle Norges forpliktelser etter overenskomst med fremmed stat.

For gyldigheten her i riket av enkelte skilsmisser og separasjoner oppnådd i annen nordisk stat gjelder særlige regler¹.

¹ Se konvensjon 6. februar 1931 jf. lov 19. desember 1969 nr 75

§ 7 Loven trer i kraft fra den tid Kongen fastsetter¹.

Fra samme tidspunkt.....

¹ Fra 1. september 1978 iflg. Res 2. juni 1978

APOSTILLE
(Convention de La Haye du 5 octobre 1961)

1. Country:

This public document

2. has been signed by

3. acting in the capacity of

4. bears the seal/stamp of

.....

Certified

5. at 6. the

7. by

8. N°.....

9. Seal/stamp: 10. Signature:

.....

Vedlegg 3

HAAG-KONVENSJONEN AV 5.10.61 OM Å SLØYFE KRAVET OM LEGALISERING AV UTENLANDSKE OFFENTLIGE DOKUMENTER

Liste over land som har tiltrådt/ratifisert konvensjonen.

Ajourført pr. mai 2004.

Albania	Malta
Andorra	Marshall Islands
Antigua og Barbuda	Mauritius
Argentina	Mexico
Armenia	Monaco
Australia	Namibia
Bahamas	Nederland
Barbados	New Zealand
Belgia	Norge
Belize	Niue
Bosnia-Hercegovina	Panama
Botswana	Portugal
Brunei	Romania
Bulgaria	Russland
Colombia	St. Kitts-Nevis
Dominica	St. Lucia
El Salvador	St. Vincent og Grenadinene
Estland	Samoa
Fiji	San Marino
Finland	Serbia og Montenegro
Frankrike	Seychellene
Grenada	Slovakia
Hellas	Slovenia
Hong Kong	Spania
Hvite Russland/Belarus	Storbritannia og Nord-Irland (UK)
Irland	Surinam
Israel	Sveits
Italia	Sverige
Japan	Swaziland
Kasakstan	Sør-Afrika
Kroatia	Tonga
Kypros	Trinidad og Tobago
Latvia	Tsjekkia
Lesotho	Tyrkia
Liberia	Tyskland
Liechtenstein	Ukraina
Litauen	USA
Luxembourg	Ungarn
Macau	Venezuela
Makedonia	Østerrike
Malawi	

Følgende lenke gir til enhver tid oppdatert oversikt over landene som har ratifisert eller tiltrådt konvensjonen:

http://hcch.e-vision.nl/index_en.php?act=conventions.status&cid=41

Vedlegg 4

EKTESKAPSLOVEN

§ 8 *Kontroll med skifte etter tidligere ekteskap*

Den som har vært gift tidligere, må godtgjøre at boet i det tidligere ekteskapet er overlatt skifteretten til behandling, eller legge fram erklæring fra den tidligere ektefelle eller arvingene om at det er innledet privat skifte.

Dette gjelder ikke dersom det framlegges erklæring fra den tidligere ektefelle om at det i ekteskapet ikke var formue som skulle deles, eller fra avdød ektefelles arvinger om at de samtykker i at gjenlevende beholder boet uskiftet.

Er det tidligere ekteskap oppløst på annen måte enn ved død, og er det gått mer enn to år siden det ble oppløst, er det tilstrekkelig at den som vil inngå nytt ekteskap, opplyser at det er skiftet, eller at det ikke var noe å skifte mellom ektefellene.

Erklæring som nevnt i første ledd, kan ikke gis av noen som er under 18 år eller umyndiggjort, hvis ikke vergen har gitt samtykke til privat skifte etter skifteloven § 79.

Departementet kan fritta for overholdelse av reglene i denne paragraf når særlige grunner taler for det.

Vedlegg 5

Dette vedlegget gir en veiledende oversikt over skilsmissegrunnlag, hvilken dokumentasjon som kan kreves fremlagt fra ulike land og hvilken myndighet som utsteder dokumentasjon for separasjon og skilsmisse. Land merket med stjerne er hentet fra det gamle rundskrivet (Q-16/92). Departementet gjør oppmerksom på at lovgivningen om skilsmisse og fremgangsmåten kan være endret senere.

Opplysningene er innhentet fra norske utenriksstasjoner. Det er også mottatt en rekke eksempler på skilsmisedommer/bevillinger, og dersom det skulle være behov for å se eksempler på dokumenter, kan Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet kontaktes på tlf. 24 04 40 00 (sentralbordet).

Albania

Etter albansk lov er det kun domstolen som kan fatte vedtak mht. oppløsning av ekteskap. Når partene har bodd fra hverandre i 3 år, har man rett til å søke om skilsmisse hos domstolen (tinghuset), ”*Gjykata e Shkalles se Pare*”.

Det albanske utenriksdepartement legaliserer dokumenter.

Albania har ikke ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet til legalisering av utenlandske offentlige dokumenter (“Apostille-konvensjonen”). Den 08.05.2003 startet imidlertid Albania prosessen med tiltredelse av Haag-konvensjonen.

Algerie

For kort tid siden (1-2 år) ble mannens rett til å oppheve ekteskap uten å gå gjennom rettssystemet opphevet. Skilsmisser må gjennom rettssystemet (lokal familiedomstol), og partene må gjennom et visst antall møter. Slike forhandlinger ta fra ca 1-3 år avhengig av kompleksiteten. Når alle forhandlingsmøtene er over vil dommeren utstede en skilsmissebevilling, som personene selv må ta med seg til sin lokale kommune for å få registrert.

Algerie har ikke ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet til legalisering av utenlandske offentlige dokumenter (“Apostille-konvensjonen”).

Angola

Det er Justisministeriet som innvilger skilsmisser i Angola. Dersom det er uenighet mellom partene, må det gjennomføres mekling av en domstol, og det utferdiges da et lengre skilsmissegrunnlag. Dersom ektefellene fremdeles ønsker skilsmisse etter en bestemt tid, vil Justisministeriet utstede en skilsmisseerklæring.

Angola har ikke ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet til legalisering av utenlandske offentlige dokumenter (“Apostille-konvensjonen”).

Argentina

Tilfeller som gir grunnlag for skilsmisse i Argentina er: 1) utroskap, 2) livstruende handling fra den ene part overfor ektefellen eller barna, 3) dersom den ene part forsøker å tvinge ektefellen til å begå lovbrudd, 4) graverende injurier, 5) dersom den ene part frivillig forlater

ektefellen, 6) dersom den ene part lider av kronisk psykisk sykdom, alkoholisme eller narkomani som er av så alvorlig karakter at det umuliggjør normal omgang med ektefellen eller barna, 7) dersom ektefellene har vært separert i to år og 8) dersom begge etter to års ekteskap kan overbevise dommer at det for dem er moralsk umulig å fortsette ekteskapet.

Skilsmissen må etter at den er avgjort av en dommer registreres i folkeregisteret. Dette ved at det settes et stempel påskrevet ”*divorcido*”. Stempelet settes i margen på den originale vigselsattesten, som med dette gjelder som bevis for skilsmisse. Siviltstand skal i prinsippet også være registrert i persondokumentet (”*Liberta de Documento*”), men er ikke alltid oppdatert.

Ambassaden i Buenos Aires vil være behjelpelig med å verifisere dokumenter dersom det måtte være tvil om ektheten.

Argentina har ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter (”Apostille-konvensjonen”).

Aserbajdsjan

Retten gir skilsmissebevilling etter en måned, dersom begge parter er enige. Dersom partene ikke er enige, vil skilsmissebevillingen bli utstedt etter tre måneder. Det er ”*Marriage Registration Office*” som utsteder skilsmisedokument.

Aserbajdsjan har ikke ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter (”Apostille-konvensjonen”).

Australia

I Australia oppnås separasjon ved at minst en av ektefellene ber om separasjon. Det er ikke nødvendig å få separasjonen registrert. Etter en separasjonstid på ett år og én dag kan søknad om skilsmisse leveres til ”*Federal Magistrates Court of Australia*”, ”*Family Court of Australia*” eller ”*Family Court of Western Australia*”, avhengig av hvilken delstat søker bor i. Man behøver ikke oppgi hvorfor man ønsker skilsmisse. Retten utsteder så et midlertidig skilsmisedokument, ”*Decree Nisi*”, og dersom det ikke finnes argumenter som motsier skilsmisse vil det utstedes et endelig skilsmisedokument, ”*Absolute Decree Nisi*”, etter én måned og én dag.

Alle dokumenter som omhandler giftemål og skilsmisse kan bli verifisert av ”*Department of Foreign Affairs and Trade*” (DFAT). Ved tvilstilfelle kan ambassaden være behjelpelig med å få dokumentene verifisert av DFAT.

Australia har ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter (”Apostille-konvensjonen”).

Bangladesh*

Det finnes eksempel på at skilsmisse er blitt anerkjent ved at en hustru har ”frigjort” seg fra ekteskapet ved ”*Talaq-e-bain*”, i kraft av en fullmakt gitt av ektemannen i forbindelse med ekteskapsinngåelsen (”*Nikah Nama*” er betegnelsen for ekteskapsinngåelse i Bangladesh og enkelte andre muslimske land).

Videre er en skilsmisse blitt anerkjent hvor det forelå en edsvoren erklæring (”*Affidavit*”) fra

ektemannen om at han skilte seg fra sin hustru (sannsynligvis om en skriftlig talaq-erklæring). Skilsmissten ble sannsynligvis anerkjent pga. at begge parter var bosatt i Bangladesh på skilsmissetiden, og hadde påtegninger og "*Notarial Certificate*".

Bangladesh har ikke ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter ("Apostille-konvensjonen").

Belgia

Skilsmisse

I hovedsak tre forskjellige prosedyrer:

"*Pour Cause Déterminée*" – Skilsmisse på bakgrunn av en bestemt årsak. Årsakene deles inn i tre hovedgrupper; utroskap, overgrep og legemsfornærmelse samt ærekrenkelse.

"*Pour séparation de fait de plus de 2 ans*" – Etter to års separasjon kan skilsmisseprosedyren påbegynnes. Separasjonen gir ikke automatisk skilsmisse. En av partene må fremme saken for domstolen.

"*Par consentement mutuell*" – skilsmisse på bakgrunn av enighet mellom partene, også med henblikk på foreldrerettigheter og fordeling av eiendeler. Ekteskapet må ha vart i minst to år. I dette tilfellet utformer ektefellene en skriftlig avtale som signeres og leveres domstolen for ettersyn. Ektefellene må møte for domstolen to ganger, med tre måneders mellomrom, for å forsikre domstolen om at det foreligger enighet om skilsmisse. Prosedyren kan vare ca. 6-8 måneder.

Idet det foreligger en endelig dom i skilsmisssaken, vil dommen bli kommunisert til den lokale kommuneadministrasjonen, hvor de tidligere ektefellene bor. Dommen vil således bli registrert i det belgiske folkeregisteret. Når prosedyren er avsluttet kan partene gifte seg på nytt.

Belgia har ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter ("Apostille-konvensjonen").

Innen rammen av Den internasjonale Sivilstandskommisjon (CIEC) har Belgia tiltrådt de konvensjoner som er aktuelle i forhold til opplysninger om skilsmisse.

Belize

Det utstedes attest fra Høyesterett på endelig skilsmisse. Skilsmisser gitt i utlandet, må registreres i hjemlandets sivilregister – "*Registry Department*" - i Belize City for å være gyldige.

Belize har ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter ("Apostille-konvensjonen").

Bosnia & Hercegovina

Ekteskap oppløses av regionale domstoler ("*Nadležni sud*") i landet. I Bosnia & Hercegovina finnes ikke separasjon slik vi er vant til fra Norge. Ekteskap oppløses ved at enten en av partene krever det, eller om begge er enige. De fleste skilsmisssaker går via advokater. Skilsmissten blir etter at den er ført i domstolen, ført inn i sivilstandsregisteret i kommunen. Det er også domstolen som bestemmer foreldre retten for mindreårige, og størrelse på evt.

barnebidrag.

Regionaldomstolene ("Nadležni sud") bekrefter og legaliserer dokumenter. Skillsmisedokumentet er en domsavsigelse og hvert dokument er derfor forskjellig.

Bosnia & Hercegovina har ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter ("Apostille-konvensjonen").

Brasil

Skilsmissen registreres i samme distrikt hvor ekteskapet ble inngått, i form av en bevilling som vedlegges ekteskapsattesten. Den heter "Averbacao de Casamento". Ekteskapsattest i Brasil heter "Certidao de Casamento", og utstedes av et sivilt registreringskontor ("Cartorio de Registro Civil").

Utskrift fra ekteskapsregisteret i den enkelte kommune kan godtas som bevis for gyldig og rettskraftig skilsmisse.

Brasil har ikke ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering ("Apostille-konvensjonen").

Canada

Skilsmisser faller inn under føderalregjeringens lovgivning, og Canada har en enhetlig skilsmisselovgivning, "The Divorce Act".

For å bli skilt i Canada, må ektefellene enten ha bodd fra hverandre i minst ett år, eller en av partene må ha vært utro eller vært fysisk eller psykisk grusom mot den andre parten.

Skilsmisedommen kan ankes, men blir rettskraftig 31 dager etter at en dommer har innvilget skilsmissen, og den er registrert i det tinghus hvor skilsmissen er blitt innvilget.

Canada har et sentralt skilsmisregister, "Central Registry of Divorce Proceeding" – CRDP, hvor skilsmisser fra alle provinsene og territoriene registreres.

Lokal instans som oppløser ekteskap er "Provincial court" (ofte "Court of Queen's Bench")

Dokument som viser at ektefeller er separert med bindende virkning (rettskraft) er "Separation Agreement".

Dokument som viser at ekteskap er oppløst med bindende virkning (rettskraft) er "Certificate of Divorce".

I Canada legaliseres dokumenter av en "Notarius Publicus". Deretter må dokumentet sendes "Foreign Affairs Canada" for at underskriften til "Notarius Publicus" skal bli bekreftet. Ambassaden bekrefter deretter underskriften til saksbehandler i "Foreign Affairs Canada".

Canada har ikke ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering ("Apostille-konvensjonen").

Chile

I Chile er det ikke skilsmisse, og heller ikke separasjon. En skilsmisselov skal være på

trappene, men det vites ikke når den kan bli vedtatt.

Ekteskapet kan imidlertid annulleres (ved hjelp av et ”hull i loven”). Det blir da ansett for aldri å ha eksistert. For å oppnå annullasjon, må begge ektefellene være enige og skrive under på at ekteskapet skal annulleres. I disse tilfellene føres annulleringen opp på selve vigselfattesten, nederst til høyre, med henvisning til lovparagraf og dato for annulleringen.

Chile har ikke ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering (“Apostille-konvensjonen”).

Colombia

Skilsmisse er oppnådd med bindende virkning (rettskraftig) når en familiedomstol (“*Juzgados de familia*”) på stedet har fattet en dom om at ekteskapet er oppløst. I dette tilfellet ansetter partene en advokat som legger frem sak om skilsmisse for familiedomstolen. Når dommen har falt skal denne bli presentert Notarius Publicus, hvor ekteskapet ble registrert, og de nødvendige påtegninger om at ekteskapet er rettslig oppløst påføres på baksiden av vigselfattesten eller på fødselsattesten til hver av partene. Ekteskapet er oppløst med bindende virkning når påtegningene er gjort på vigselfattesten eller fødselsattesten. Det skrives ikke ut noe eget dokument som bekrefter dette.

Dersom partene er enige, foretar de skifte selv, og informerer selv Notarius Publicus på stedet. Når et borgerlig ekteskap annulleres skal denne type informasjon bli påtegnet på baksiden av vedkommendes fødselsattester. I de tilfeller hvor vigselen fant sted i en katolsk kirke er det partene selv som må søke om annullering hos (“*Tribunal Ecclesiastico*”) og selv sørge for nødvendige påtegninger på deres fødselsattester hos de respektive Notarius Publicus.

Det finnes ikke et dokument som viser at ektefeller er separert med bindende virkning (rettskraftig). En av årsakene til at en skilsmisse kan finne sted er at partene har vært faktisk separert i minst 2 år. Separasjon må eventuelt bekreftes for domstol av vitner.

Instans som må bekrefte/legalisere dokumentet er det colombianske utenriksministerium (“*Ministerio de Relaciones Exteriores*”)

Dokumentet må være påført apostille av det colombianske utenriks- eller justisministerium.

Colombia har ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter (“Apostille-konvensjonen”).

Cuba

Ekteskap oppløses enten ved at en av partene krever skilsmisse, eller dersom begge er enige i skilsmisse, via en notarial prosess. Begge prosedyrer iverksettes gjennom advokat eller Notarius Publicus.

Skilsmisse med bindende virkning er oppnådd når dommen har falt i “*Tribunal Popular Municipal*” (Folkets Kommunale Rett). Domstolen utsteder så “*Certificación de Sentencia Divorcio*” (minnelig skilsmisse) eller “*Sentencia de Divorcio en Rebeldia*” (skilsmisse etter krav).

Cuba har ikke ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter.

Danmark

I Danmark oppnås separasjon ved bevilling eller dom. Ved separasjon bortfaller de fleste av ekteskapets rettsvirkninger. Separasjonen bortfaller hvis ektefellene gjenopptar samlivet eller fortsetter samlivet. Det betyr at alle ekteskapets rettsvirkninger gjenoppstår. Separasjonen varer inntil den bortfaller av ovennevnte årsaker, eller inntil det søkes om skilsmisse. Det er ingen øvre grense for hvor lenge man kan være separert så lenge separasjonsgrunnlaget ikke er bortfalt.

Hver av ektefellene kan kreve skilsmisse etter ett års separasjon. Hvis begge ektefellene er enige i skilsmisse, kan de kreve dette etter seks måneders separasjon. Det er imidlertid en forutsetning at separasjonen ikke er bortfalt som følge av gjenopptakelse eller fortsettelse av samlivet. I visse tilfeller er det adgang til skilsmisse uten forutgående separasjon.

I de tilfeller hvor partene er enige i skilsmisse, kan skilsmisse innvilges av det lokale Statsamt (Fylkesmannen). Statsamtet (www.statsamt.dk) utsteder skilsmissebevilling. Er det ikke enighet mellom ektefellene, avgjøres saken ved dom i retten (www.domstol.dk).

Danmark har ikke ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter. Normalt vil vi imidlertid ikke kreve legalisering eller annen form for attestasjon fra annet nordisk land.

Det karibiske området

Antigua og Barbuda, Bahamas, Barbados, Dominica, Grenada, St. Kitts-Nevis, Jamaica, St. Lucia, St. Vincent og Grenadinene, Trinidad og Tobago (tidligere britiske kolonier).

Separasjoner registreres vanligvis ikke.

Skilsmisse innvilges etter søknad, og erklæres gyldig gjennom en rettsavgjørelse. Det utstedes deretter en attest ”*Certificate making Decree Nisi Absolute*”.

I tvilstilfeller kan den honorære konsul i vedkommende land være behjelpelig.

Antigua og Barbuda, Bahamas, Barbados, Dominica, Grenada, St. Kitts-Nevis, St. Lucia, St. Vincent og Grenadinene, Trinidad og Tobago har ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter (“Apostille-konvensjonen”).

Egypt

Attest for skilsmisse for muslimer utstedes av vigselmann (“*Ma ’zoun*”) og underskrives av to vitner. Attesten er bindende fra datoen den blir utferdiget. Men i løpet av de tre første månedene kan ikke kvinnen inngå nytt ekteskap, og mannen kan gifte seg med henne igjen uten å måtte skrive ny ekteskapskontrakt.

I noen tilfeller oppnås skilsmisse ved dom. Ambassaden har ikke kjennskap til hvordan skilsmisseattesten ser ut i slike tilfeller.

Ambassaden i Kairo kan bistå med hjelp til verifisering.

Egypt har ikke ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter (“Apostille-konvensjonen”).

Elfenbenskysten

Ambassaden i Abidjan, Elfenbenskysten, har konsulært ansvar for ti land; Burkina Faso, Elfenbenskysten, Gambia, Ghana, Guinea, Guinea-Bissau, Liberia, Mali, Senegal og Sierra Leone. Det var ikke mulig for ambassaden å innhente informasjon fra alle landene, men de har gitt noen generelle kommentarer.

Alle ovennevnte land har store problemer hva gjelder offentlig dokumentasjon. To av landene (Liberia og Sierra Leone) har opplevd et nært sammenbrudd i offentlig tjenester.

Det er svært vanlig at lokal praksis hva gjelder registrering av fødsel, ekteskap, skilsmisse og død varierer sterkt innenfor et land. I tillegg kommer problemet med forfalskede dokumenter. Men en enda mer kompliserende faktor er at det er svært utbredt å ordne seg ”ekte” dokumenter med falske opplysninger, ved bestikkelser og/eller bruk av ”kontakter” innenfor forskjellige offentlige instanser. Videre baserer mange offentlige dokumenter seg utelukkende på muntlige erklæringer fra den det gjelder. Etter det ambassaden kjenner til er det relativt uproblematisk for en person å få utstedt forskjellige dokumenter med forskjellige personopplysninger.

Ambassaden skriver at man generelt sett kan si at de tidligere franske koloniene (Burkina Faso, Elfenbenskysten, Guinea, Mali og Senegal) er noe mer strukturert enn de tidligere britiske koloniene (Gambia, Ghana, Sierra Leone), samt Guinea-Bissau (tidl. portugisisk koloni) og Liberia (republikk under amerikansk innflytelse).

For de tidligere franske koloniene inngås ekteskap hos offentlige myndigheter. Religiøse/tradisjonelle vigslor og skilsmisser er ikke rettskraftige. I de tidligere britiske koloniene blir imidlertid religiøse og tradisjonelle vigslor og skilsmisser rettskraftige ved offentlig registrering.

Ambassaden understreker at mange av landenes innbyggere unnlater å forholde seg til offentlige myndigheter, de forholder seg kun til religiøse/tradisjonelle seremonier. Dette innebærer at personer kan få utstedt attester på at de ikke er gift ved å unnlate å opplyse offentlige instanser om at religiøs eller tradisjonell ekteskapsseremoni er gjennomført. Gjennom utlendingssaker har ambassaden erfaring med at dette ikke er uvanlig. Det er også kjent at personer på denne måten har fått familiejenforening med ektefelle i Norge, samtidig som de har vært religiøst/tradisjonelt gift med en annen i hjemlandet, uten at dette ekteskapet er oppløst i henhold til tradisjonelt/religiøst regelverk.

Ambassaden vil i prinsippet være behjelpelig med å verifisere dokumenter, men understreker at det vil være til dels store variasjoner både mellom og innenfor landene på hvilket resultat man bør kunne forvente av slike verifiseringer.

Elfenbenskysten har ikke ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter (“Apostille-konvensjonen”).

El Salvador

Skilsmisse kan innvilges etter minimum ett års separasjon. Skilsmisse innvilges av en dommer. Endelig skilsmisse fremgår av attest fra fødselsregisteret - "*Registro del Estado Familiar*". Endringen skal også føres inn i vedkommendes id-dokument, "*Cédula*". Skilsmisser gitt i utlandet godkjennes i El Salvador, så lenge innvilgelsen ikke strider i mot

landets egen lovgivning, ”*Codigo Civil*”. Skilsmissegodokument fra utlandet anerkjennes bare med apostille fra vedkommende lands utenriksministerium.

El Salvador har ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter (“Apostille-konvensjonen”).

England og Wales

Avgjørelser fra England og Wales er stort sett uproblematisk. Når skilsmissegodokumentet er påført ”*Decree Nisi Absolute*” eller ”*Decree Nisi Final*”, er det bevis på at ekteskapet er endelig oppløst.

Storbritannia har ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter (“Apostille-konvensjonen”).

Estland*

Registrering av skilsmissegodokumentet i "skilsmissegodokumentregisteret" er godtatt som gyldig og endelig skilsmisse. Oppløsning av ekteskap ved registrering var en vanlig framgangsmåte ved skilsmisse i det tidligere Sovjetunionen, og synes i dag å være det vanligste grunnlaget for skilsmisse f.eks. i Russland.

Estland har ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter (“Apostille-konvensjonen”).

Etiopia

Skilsmisse

Etiopisk lov anerkjenner to typer skilsmisser: Den ene der ektefellene er enige om å skilles, den andre der ”*petition*” for skilsmisse leveres til domstolen (den ene eller begge ektefellene søker domstolen om skilsmisse, evt. meglings mellom ektefellene). Skilsmisse er oppnådd med bindende virkning den dagen det foreligger forkynnelse fra domstolen om at ekteskapet er endelig oppløst.

Separasjon

Domstolen innvilger tre måneders betenkningstid (“*Cooling Period*”).

Det finnes ikke noe standard separasjons- eller skilsmissegodokument. Domstolen må sette sitt offisielle stempel på det brevet ektefellen/ektefellene kommer med, og det registreres/undertegnes av domstolen. Det får et saksnummer, dato for forkynnelsen, navnene på ektefellene, navn på dommeren og selve vedtaket dommeren har fattet.

Lokal instans som oppløser ekteskap er ”*Federal Yemejmeria Fird Bet/Federal Court of First Instance*”.

Det er ”*Registrare Office*” som bekrefter og legaliserer dokumenter.

Etiopia har ikke ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter (“Apostille-konvensjonen”).

Filippinene

Reglene om ekteskap og skilsmisse er nedfelt i ”*The Family Code of the Philippines*”, som trådte i kraft 3. august 1988, samt rettspraksis.

Filippinene er et katolsk land, og som hovedregel kan ikke et inngått ekteskap oppløses. Det finnes imidlertid noen unntak fra hovedregelen, slik at det unntaksvis lar seg gjøre å få innvilget en oppløsning av ekteskapet. Ekteskap kan bli oppløst enten ved annullasjon av ekteskapet eller erklæring om nullitet. Annullasjon benyttes i de tilfeller der ekteskapet er gyldig fra begynnelsen. Erklæring om nullitet benyttes dersom ekteskapet var ugyldig fra starten. For begge tilfeller er det kun en kompetent domstol som kan oppløse ekteskapet.

Dokumentene utstedes individuelt med høyst forskjellig format og type papir.

Alle offentlige dokumenter utstedt av filippinske myndigheter bør verifiseres ettersom omfanget av dokumentforfalskning og svindel er utbredt på Filippinene. Den norske ambassaden i Manila vil kunne være behjelpelig med å verifisere dokumenter. Ambassaden opplyser at verifisering vil ta ca. 4 – 7 uker.

Landet har ikke ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter (“Apostille-konvensjonen”).

Finland

Ekteskap kan oppløses gjennom domstolsvedtak i tingretten (“*tingsrätten/kihlakunnanoikeus*”). Ektemakene har rett til skilsmisse etter en betenkningstid på seks måneder, eller etter å ha bodd atskilt uten avbrudd de to siste årene.

Søknad om skilsmisse/separasjon kan gjøres enten av den ene parten eller begge partene sammen. Skriftlig søknad (ikke skjema) leveres inn til tingrettens kanselli pr. post, telefax eller e-post. De kan også gi fullmakt til tredje person om å levere inn søknad på deres vegne. Betenkningstiden på seks måneder løper fra den dato felles søknad innleveres til tingretten. Dersom søknaden leveres inn av den ene parten, løper betenkningstiden fra den dato den andre parten er forkynt søknaden. Tingretten er ansvarlig for forkynnelsen.

Etter separasjon kan begjæring om skilsmisse framlegges tidligst seks måneder og senest ett år etter betenkningstidens begynnelse. Ektemakene kan få skilsmisse ved dom uten betenkningstid, dersom det kan dokumenteres at de har bodd atskilt de to siste årene.

Finland har ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter (“Apostille-konvensjonen”). Normalt vil vi imidlertid ikke kreve apostille, eller annen form for attestasjon, fra annet nordisk land.

Frankrike

Separasjon

Separasjonsprosedyren er mer eller mindre identisk med skilsmisseprosedyren, og går også gjennom det franske rettssystemet. Separasjonstiden er fra ett til tre år. Etter tre år vil prosedyren for skilsmisse starte, og ektefellene må kunne bevise at de har levd separat fra separasjonstiden startet. Dersom ektefellene likevel velger å gjenoppta samlivet, og for at det skal ha juridisk verdi, må det bli bekreftet av notarius publicus eller av det lokale rådhus. Dersom separasjonen har vart i tre år blir separasjonsbevillingen, “*Ordonnance de non-conciliation*”, endret til skilsmissebevilling, på oppfordring fra den ene eller den andre part. Dersom separasjonen har blitt vedtatt av begge parter, kan skilsmisseprosessen bli satt i gang.

Skilsmisse

Det er fire kategorier:

- 1) Begge parter er enige ("*Divorce sur demande conjointe*").
- 2) Den ene parten ber om skilsmisse ("*Divorce sur demande séparée*").
- 3) Overgrep etc. ("*Divorce pour faute*").
- 4) Samlivsbrudd ("*Divorce pour rupture de la vie commune*").

Skilsmisser blir notert ("*mention*") enten på vigbellsattesten eller fødselsattesten (eller begge deler), dvs. i vedkommendes "*livret de famille*". De fraskilte kan også være i besittelse av et skilsmisседokument.

Norsk	Fransk
Den lokale domstol oppløser ekteskap	" <i>Le Tribunal de Grande Instance</i> "
Separert med bindende virkning	" <i>Le jugement de séparation</i> "
Ekteskap oppløst med bindende virkning	" <i>Le divorce est prononcé</i> "
Franske UD bekrefter/legaliserer offentlige dokumenter	" <i>L'égalisation est faite par Le Ministère des Affaires Etrangères</i> "
Den samme rettsinstans som har utstedt et dokument setter apostille	" <i>Apostille à la cour d'appel du lieu où a été établi le document</i> "

Frankrike har ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter ("Apostille-konvensjonen"). Innen rammen av Den internasjonale Sivilstandskommisjon (CIEC) har Frankrike tiltrådt de konvensjoner som er aktuelle i forhold til opplysninger om skilsmisse.

Gambia

Etter en bekreftelse fra konsulatet i Gambia er en skilsmisседом, avsagt av "*Kanifing Islamic Court*", blitt ansett som tilstrekkelig bevis på at ekteskapet var endelig oppløst. Også en skilsmisседом fra "*High Court of Gambia*", er blitt ansett som tilstrekkelig dokumentasjon på endelig oppløsning av ekteskap.

Gambia har ikke ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter ("Apostille-konvensjonen").

Guatemala

Skilsmisse kan innvilges etter minimum ett års separasjon. Betingelsene for innvilgelse er nedfelt i "*Codigo Civil*". Skilsmisse innvilges av en dommer, som utsteder dokumentet "*Sentencia de Divorcio*". Når skilsmissen er endelig vil den, på samme måte som for andre endringer i sivilstand, føres inn i vedkommendes id-dokument "*Cédula*", basert på registrering i "*Registro Civil*" i kommunen.

Ny fødselsattest, gitt av kommunale myndigheter på fødested, viser alle endringer i sivilstand.

Guatemala har ikke ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter ("Apostille-konvensjonen").

Hellas

Det er den greske kirken som oppløser ekteskap.

Det er Utenriksdepartementet i Athen som påfører et dokument apostille.

Hellas har ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter ("Apostille-konvensjonen").

Honduras

Det har ikke lyktes ambassaden å få fullgode opplysninger fra Honduras når gjelder skilsmisser. Skilsmisse skal imidlertid fremkomme av fødselsattest og ID-kort/pass.

I tvilstilfeller vil ambassaden i Guatemala, som også er sideakkreditert til Honduras og El Salvador, være behjelpelig med å verifisere dokumenter.

Honduras har ikke ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter ("Apostille-konvensjonen").

Hviterussland

En skilsmisedom fra "*Folkerett Leminski i Minsk*", er blitt ansett som tilstrekkelig dokumentasjon på at et ekteskapet var endelig oppløst.

Hviterussland har ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter ("Apostille-konvensjonen").

India

En skilsmisedom avsagt av "*Court of Shri D. K. Monga, Additional District Judge Amritsar*" (en lokal domstol) er blitt ansett som tilstrekkelig dokumentasjon på at et ekteskap var endelig oppløst.

Opplysninger fra det gamle rundskrivet:

Søknader om anerkjennelse av indisk skilsmisedom kan til en viss grad by på problemer. Dommene er gjerne lange, og det kan av og til være tvilsomt om dommen er rettskraftig. Objektiv dokumentasjon for dette er ofte ikke mulig å skaffe. I stedet nyttes i stor utstrekning edsvorne erklæringer ("*Affidavits*") avgitt av parten selv, eller av partens advokat. Bruken av "*Affidavits*" synes å være utbredt i indisk rettsliv. Slike erklæringers verdi som bevismiddel bør nok vurderes kritisk, særlig hvor erklæringen er avgitt av parten selv i egen sak. På den annen side kan det som nevnt være vanskelig å skaffe annen dokumentasjon. Er fylkesmannen i særlig tvil, bør saken forelegges for den norske ambassaden i New Delhi, med anmodning om å skaffe nærmere dokumentasjon fra domstolen, evt. fra den indiske ambassaden i Oslo. Søkeren bør da gjøres oppmerksom på at saken vil kunne ta lang tid.

India har ikke ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter ("Apostille-konvensjonen").

Indonesia

Ekteskap kan kun oppløses i det indonesiske rettsapparatet. Rettsapparatet er inndelt i en religiøs rett (for muslimer) og statlig rett (for ikke-muslimer). Ektepar som ønsker å skille seg henvender seg til vedkommende rettsinstans. Rettsforhandlingene i den statlige retten foregår i tre omganger, med en ukes mellomrom. Dersom ingen av partene har innvendinger, tar retten en beslutning i saken. Forhandlingene i den religiøse retten har tilsvarende prosedyre som den statlige, men avgjørelsen faller normalt etter seks måneder.

Indonesia har ikke ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om

legalisering av utenlandske offentlige dokumenter (“Apostille-konvensjonen”).

Irak

Når det gjelder skilsmissegodkjenning fra Irak, er det funnet at disse i utgangspunktet ikke bør legges til grunn. I saker som er avgjort den siste tiden (etter invasjonen mars 2003) er det lagt vekt på at situasjonen pr. i dag er av en slik art at utstedte dokumenter fra Irak ikke kan anses å ha tilstrekkelig notoritet, samt at det heller ikke eksisterer noen offentlige registre hvor man kan henvende seg og få etterprøvd gyldigheten av opplysningene. Dette vil også gjelde for dokumenter utstedt før invasjonen. Fra utlendingsattachéen ved den norske ambassaden i Damaskus har BUFA fått opplyst at situasjonen på dette området lenge har vært kaotisk i Irak. Det har vært mye forfalskning av dokumenter, og enkelt å skaffe seg de ”riktige” papirene på ulovlig vis. Videre har ambassaden opplyst at det nærmest er umulig å verifisere irakiske dokumenter. På bakgrunn av dette, mener departementet at fylkesmannen som utgangspunkt ikke bør legge til grunn skilsmissegodkjenning fra Irak i sin saksbehandling. Fylkesmennene vil bli underrettet hvis denne situasjonen forandrer seg.

Irak har ikke ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter (“Apostille-konvensjonen”).

Iran

Iranske statsborgere (kvinner og menn) må henvende seg til Familiedomstolen (“*Dadgah Khanevadeh*”) for å fremme begjæring om skilsmisse. Både kvinnen og mannen kan gjøre dette. Domstolen vil oppnevne to meglere, en nær slektning på kvinnens side og en nær slektning på mannens side. Meglerne må være gift og eldre enn 40 år. Etter meglingsmøtet vil meglerne levere en rapport til domstolen, hvor de redegjør for om de mener ekteskapet kan fortsette eller bør oppløses. Kvinnen og mannen vil også ha mulighet til å gi sin forklaring til domstolen. Etter dette vil domstolen avgjøre skilsmissegodkjenningen. Selv om mannen og kvinnen er enige om at de ønsker skilsmisse, må meglingsmøtet finne sted.

En mann har rett til skilsmisse uansett årsak. En kvinne derimot har kun rett til skilsmisse hvis partene er enige om å skille seg, eller hvis hun kan bevise at mannen ikke oppfyller de krav som er satt til ham i ekteskapskontrakten (eks. mannen har ikke evne til å forsørge ektefellen, han gjør ekteskapet utålelig for kvinnen osv.). Domstolens avgjørelse er gyldig i tre måneder, og innen denne tiden må skilsmissegodkjenningen bli registrert hos Notarius Publicus for skilsmisser (“*Daftar-e Talaq*”) for at den skal være oppnådd med bindende virkning. Partene vil etter registreringen få utstedt et skilsmissegodkjenningssertifikat (“*Talaq Name*”) og skilsmissegodkjenningen vil bli registrert i deres ID-hefte (“*Shenasname*”).

Det finnes ikke institusjonalisert separasjon i Iran.

Det finnes to typer skilsmisser i Iran. Den ene typen skilsmisse kalles ”*ba'en*”. Denne type skilsmisse er oppnådd med bindende virkning etter at skilsmissegodkjenningen er registrert hos Notarius Publicus for skilsmisser (“*Daftar-e Talaq*”).

Den andre typen skilsmisse kalles ”*rahji*”. Denne typen skilsmisse er ikke umiddelbart bindende, selv om den er registrert innen tre måneder etter domstolens avgjørelse. Partene kan bestemme seg for å fortsette ekteskapet også etter at registreringen har funnet sted, men partene må avgjøre dette innen tre måneder etter registreringen. Skilsmissegodkjenningen er altså oppnådd med bindende virkning først tre måneder etter at den har blitt registrert. Det er kun en liten prosent av denne typen skilsmisse i Iran. Hvilken type skilsmisse det er tale om vil være

oppført i skilsmisessertifikatet ("*Talaq Name*"). I ID-heftet kan man derfor regne skilsmissen som bindende tre måneder etter registreringsdatoen, uansett hvilken type skilsmisse det er snakk om.

ID-heftet må fremvises i original, eventuelle kopier av ID-heftet bør verifiseres ved ambassaden (vil ha en trykt linje på tvers av heftet hvor det er skrevet kopi ("*almosanna*")). Alle iranske borgere fikk nye ID-hefter fra 1990. Skilsmisser før denne dato vil ha blitt registrert av folkeregisteret ("*Personal Status Registration Organisation/Edar-e Sabt-e Ahval eller Sazeman-e Sabt-e Ahval*"), som utstedte de nye ID-heftene. Skilsmisser etter 1990 vil som regel ha blitt registrert av Notarius Publicus. ID-heftene vil derfor være stemplet og bekreftet av enten folkeregisteret eller Notarius Publicus.

En fotostatkopi av det originale ID-heftet må være oversatt av et autorisert translør. Translatørens stempel må sertifiseres av justisministeriet ("*Vezerat-e Dadgostani*") hvis stempel igjen sertifiseres av utenriksministeriet ("*Vezerat-e Omor-e Khareje*"). Den norske ambassaden i Teheran vil igjen kunne sertifisere utenriksministeriets stempel.

En ektefelles død ("*fout*") vil også være registrert i ID-heftet, på samme sted som skilsmisser.

Iran har ikke ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter ("Apostille-konvensjonen").

Irland

Ved avholdelse av et referendum i 1995 ble det bestemt å gjøre de nødvendige endringer i den irske grunnloven for å muliggjøre skilsmisse. Regelverket er nedfelt i "*The Family Law (Divorce) Act 1996*".

Separasjon

Justisdepartementet i Irland har opplyst at separasjonsbevilling ("*Decree of Judicial Separation*") utstedes av domstolene. Det sies imidlertid å være mest vanlig at partene henvender seg til et av sosialtjenestens familiemeklingskontorer, der de ved hjelp av en mekler blir enige om de forskjellige aspekter som følger av separasjonen. Det utferdiges en "*Note of Mediates Agreement*". Denne er imidlertid ikke rettsgyldig i seg selv. Partene er henvist til å få en advokat til å sette opp en "*Contract of Separation/Separation Agreement*", som er rettslig gyldig for alle forhold, bortsett fra de som angår pensjonsrettigheter.

Skilsmisse

Myndighet til å innvilge skilsmisse er tillagt domstolene. Skilsmisse ("*Decree of Divorce*") kan utstedes når:

- a) partene har bodd fra hverandre i en periode, eller flere perioder, av til sammen fire år av de foregående fem år
- b) det er ingen rimelige utsikter til at partene kan gjenforenes
- c) de bestemmelser som retten anser for å være rimelig i forhold til partene, deres felles barn eller særkullsbarn, eller andre personer, er, eller vil bli, oppfylt.

"*Decree of Divorce*" gir partene rett til å inngå nytt ekteskap.

Ambassaden mener et irsk dokument som er notarialbekreftet (irsk notarius publicus, som ihht. loven må være jurist, utnevnt av høyesterettsjustitiarius), og deretter påført apostille (som påføres av det irske utenriksministeriet), bør kunne fremlegges i Norge uten ytterligere

bekreftelser.

Dersom det noen gang skulle oppstå tvil om signaturer eller stempel, vil ambassaden være behjelpelig med verifisering av disse.

Irland har ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter ("Apostille-konvensjonen").

Island

Det er sysselmannen (fylkesmannen) i hvert syssel som er ansvarlig for å innvilge separasjon og skilsmisse. Separasjon kan kun innvilges hos sysselmannen dersom begge parter er enige om dette. Dersom én av partene ikke ønsker å separeres, kan den annen part ta saken opp i rettsvesenet. Endelig skilsmisse kan innvilges etter 6 måneder dersom begge parter er enige om dette, og etter 12 måneder dersom kun én av partene ønsker skilsmisse. Skilsmisse uten foreliggende separasjon kan innvilges der det foreligger utroskap, bigami, overgrep mot en av ektefellene eller deres barn, eller hvis man kan bevise at man har levd adskilt i minst to år.

Skilsmisse ved dom resulterer i noe mer kompliserte dokumenter, men skilsmisse kan også verifiseres ved ekteskapsattest fra det islandske folkeregisteret ("*Þjóðskrá*").

Island har ikke ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter. Normalt vil vi imidlertid ikke kreve legalisering, eller annen form for attestasjon, fra annet nordisk land.

Israel

Ambassaden informerer at det ikke er mulig å inngå eller oppløse ekteskap borgerlig i Israel. Det foretas religiøse vigsler, etter personens religiøse tilknytning. Ambassaden har imidlertid registrert at det stadig er flere israelske borgere som søker om å få gifte seg borgerlig i utlandet, bl.a. i Norge.

I Israel er det "*Ministry of Religious Affairs*" som utsteder skilsmissebevillinger.

Om man har giftet seg borgerlig i utlandet, og ønsker å skille seg, er det "*President of Supreme Court of Justice*" som videredelegerer skilsmissebehandlingen til den religiøse retten som er relevant for paret.

I Israel er ikke separasjon et juridisk begrep med samme rettslige konsekvenser som i Norge. Man kan være "*legally separated by court's decision*", men det gir ikke ubetinget rett til skilsmisse etter en viss tid. I mange tilfeller tar en skilsmisse lang tid, og kan minne om en langstrakt forhandlingsrunde. I visse tilfeller f.eks. hvor mannen har forsvunnet eller nekter å godta kvinnens ønske om skilsmisse, finnes det ingen rettslig løsning eller alternativ til skilsmisse gitt av religiøs domstol.

Ambassaden informerer alltid om at apostille må være påført alle dokumenter som skal brukes i Norge. Dette for å forsikre seg om at dokumentene allerede er verifisert av israelske myndigheter. Ambassaden vil være behjelpelig med å verifisere dokumenter eller bistå med assistanse i den enkelte sak.

Israel har ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter ("Apostille-konvensjonen").

Italia

Etter at en separasjonstid på tre år er fullført, kommer skilsmissegjøringen opp for en domstol som avgir en domsslutning om endelig skilsmisse. Deretter kan det lokale folkeregisteret utstede ”*Certificato di stato libero*” (sertifikat på fri status), som beviser at vedkommende er lovlig skilt og fri til å inngå nytt ekteskap.

Italia har ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter (“Apostille-konvensjonen”). Innen rammen av Den internasjonale Sivilstandskommisjon (CIEC) har Italia tiltrådt de konvensjoner som er aktuelle i forhold til opplysninger om skilsmisse.

Japan

Dersom begge parter er enige i skilsmisse, fylles det ut et skilsmissegjøringsskjema som signeres av begge parter og to vitner. Dokumentet leveres på kommunehuset ("*Kuyakusho*" eller "*Shiyakusho*") i bostedskommunen, og skilsmissegjøringen er et faktum. I Japan er det ingen separasjonstid og ingen mekling dersom partene er enige.

Dersom bare en part ønsker skilsmisse, kan den andre parten søke om mekling ved Familiedomstolen, den lokale rettsinstansen ("*Katei saibansho*"). Hvis mekling mislykkes, kan sak reises i "*Chiho saibansho*".

Skilsmissegjøringsskjemaet "*Rikon todoke*" viser at ekteskap er oppløst med bindende virkning. Når den endelige skilsmissegjøringsskjemaet er klar, leveres den på Kommunehuset "*Kuyakusho*" eller "*Shiyakusho*", som registrerer at skilsmissegjøringen er et faktum. Dette vil skrives inn i familieregisteret. Kopi av familieregisteret, hvor skilsmisse er notert, blir bekreftelsen på skilsmissegjøringen.

Japan har tiltrådt Haag-konvensjonen av 05.10.61 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter.

Jordan

I Jordan kan et ekteskap oppløses ved henvendelse til en ”*Mahkama Shariyaa*” (sivilstandsrett), hvor man søker om skilsmisse. En separasjon gjelder etter at gyldig utfylt søknad er innlevert. En skilsmisse er gyldig etter at søknaden er blitt innvilget av sivilstandsretten. Man blir da innehaver av et ”*Wathiqat Talak*”(skilsmissegjøringsskjema), som kan verifiseres av ”*Mahkama Shariyah*”, ”*Dairat Qadi Al Qudat*” (Departement for Høyeste Dommer) eller av ”*Wazarat Al Kharijiyah*” (Utenriksdepartementet).

Jordan har ikke ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter (“Apostille-konvensjonen”).

Jugoslavia

Serbia og Montenegro

Et ekteskap blir oppløst ved en rettsavgjørelse (“*Presuda*”) fra domstolen hvor partene hadde siste felles bostedsadresse. Skilsmissegjøringen er rettskraftig når ankefristen (15 dager etter mottak av rettsavgjørelsen) er utløpt. Partene kan også bli enige om ikke å utøve ankeretten.

Skilsmissegjøringsskjemaet iverksettes gjennom partenes forslag til skilsmisse ved avtale (“*Sporazuman predlog za razvod braka*”) eller gjennom søksmål (“*Tuzba radi razvoda*”).

braka”). Forsoning mellom partene forsøkes oppnådd under det første rettsmøtet.

Dersom paret har felles barn under 18 år, må saken forelegges sosialkontoret som avgir en uttalelse om tilkjenning av omsorg for barnet. Retten tiltrer sosialkontorets uttalelse.

I de tilfeller hvor en eller begge parter er utenlandske borgere, eller hvor ekteskapet er inngått i utlandet, er skilsmisseprosedyren regulert ved lovgivningen som angår internasjonal sivilrett.

I utgangspunktet skal domstoler oversende skilsmisedommer til den rette instansen. Partene i skilsmisessaker anbefales imidlertid å melde fra om endringen i sivilstanden direkte til registerføringskontoret ved den kommunen (bydelen) der vedkommende person er registrert ved fødselen.

Separasjon kan brukes som grunnlag for oppløsning av ekteskap, men må fastslås av domstolen gjennom avhør av partene, evt. vitner.

Serbia og Montenegro har ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.61 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter.

Kosovo

Kosovo er under FN-administrasjon under Sikkerhetsrådets resolusjon 1244.

Skilsmisseprosedyren for landets borgere bosatt i Kosovo iverksettes ved domstolen der partene hadde siste felles bostedsadresse, eller ved domstolen der partene inngikk ekteskapet. Skilsmisseavtale presenteres gjennom ”*Propozim*”, mens søksmål iverksettes ved ”*Padi*”.

Forsoning mellom partene og vurdering av barneomsorgen følger i utgangspunktet samme retningslinjer som ovenfor. Separasjonstid er ikke begrenset.

Kenya

For å bli formelt skilt i Kenya må man gå til retten (”*High Court*”). Begge parter må være enige i skilsmissen. Etter kenyansk ”*Marriage Act*” kan man ikke skilles dersom det bare er den ene som parten som vil skilles. Dommeren avsier dom for skilsmisse, og det utstedes skilsmisseattest fra retten.

Muslimske ekteskap oppløses i henhold til Sharia lovgivningen.

I den grad ambassaden har kapasitet, vil de være behjelpelig med å verifisere dokumenter. Utlendingsattachéen ved ambassaden i Nairobi verifiserer en del ekteskapsdokumenter.

Kenya har ikke ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering (”*Apostille-konvensjonen*”).

Kina

Før skilsmisse innvilges, må partene normalt ha vært separert i to fulle år.

I de tilfellene hvor partene er enige i skilsmisse, leveres det inn en søknad til et ”*Marriage Registration Office*”. Når ”*The Marriage Registration Office*” har funnet det bevist at begge parter er enige i skilsmisse, og at det er etablert passende ordninger for å ta vare på barna, utstedes skilsmisseattest. Når kun den ene parten ønsker å oppløse ekteskapet, foretas enten en rettsmekling, eller partene søker direkte til en sivildomstol (”*People Court*”). En skilsmisse skal registreres i ”*The Marriage Registration Office*”.

I tvilstilfeller kan ambassaden i Beijing være behjelpelig med å verifisere dokumenter.

Kina har ikke ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering ("Apostille-konvensjonen").

Kroatia

Skilsmisseprosedyren er avhengig av om paret har felles barn under myndighetsalder (18 år) eller ikke:

1. Der paret ikke har barn under 18 år, og de er enige i skilsmisse, kan de sammen levere inn skjema for opphevelse av ekteskap til den lokale domstol hvor de hadde siste felles bostedsadresse. Dersom paret ikke er enige i skilsmisse, skal den ene parten levere inn skilsmissekrav til lagmannsretten. Når ekteskapet er opphevet, sender domstolen en skriftlig avgjørelse til de involverte parter, samt kopi til folkeregisteret. Folkeregisteret kan deretter, på grunnlag av papirene fra retten, utstede et nytt "*Extract from the Birth Registry*" der det fremgår at vedkommende er skilt.
2. Der paret har felles barn under 18 år, må de først gå til rådgivning på sosialkontoret og i samtale med en sosialkurator forhandle om en mulig forening. Dersom partene ikke kommer fram til en forsoning, skal sosialkontoret utstede en skriftlig redegjørelse om at forsoningen ikke lot seg gjennomføre. Etter mottakelse av skriftlig redegjørelse vil saken gjennomføres som i pkt. 1.

Ambassaden vil være behjelpelig med å verifisere opplysninger.

Kroatia har ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering ("Apostille-konvensjonen"). Innen rammen av Den internasjonale Sivilstandskommisjon (CIEC) har Kroatia tiltrådt de konvensjoner som er aktuelle i forhold til opplysninger om skilsmisse.

Kypros

Ny ekteskapslov trådte i kraft 25. juli 2003 og regulerer både religiøse og sivile ekteskap. Loven gjør det mulig å holde et enhetlig register for alle borgerlige og religiøse ekteskap som er inngått på Kypros, samt register for skilsmisser utstedt av "*The Family Court*".

Både religiøse og borgerlige skilsmisser gis av kompetent "*Family Court*". Rettens dom gir grunnlag for en skilsmisseattest.

Det statsautoriserte "*Public Information Office*" oversetter og bekrefter vanligvis attestene.

Kypros har ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering ("Apostille-konvensjonen").

Lesotho

Skilsmisse ved sivilt ekteskap innvilges av domstol ("*The Magistrates' Court*"). Rettskjennelsen er det dokumentet som evt. viser at ekteskapet er oppløst.

Skilsmisse ved tradisjonelt ekteskap ("*customary marriage*") innvilges av "*The Customary Courts*", som er underordnet og følger samme prosedyrer som "*The Magistrates' Court*". Skilsmissen er endelig ved utstedelsen av "*Decree of Divorce*". Normalt må medgift

(”*Lobola*”) tilbakebetales.

Det er verdt å merke at selv om kvinner har rett til å søke skilsmisse både i henhold til sivil rett og sedvane, er en gift kvinne ifølge sedvanen underlagt mannen, og vil trenge ektemannens tillatelse for inngåelse av enhver type kontrakt, også når det gjelder initiativ til skilsmisse.

Merk at tradisjonelle ekteskap og sivile ekteskap er to separate kontrakter, og selv om skilsmisse er innvilget, kan ekteskapet fortsatt være gyldig i forhold til sedvanen.

Lesotho har ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter (”Apostille-konvensjonen”).

Latvia

I overensstemmelse med latvisk lovgivning blir et ekteskap oppløst ved en rettsavgjørelse, og den blir rettskraftig når ankefristen er ute. Hver part mottar en bekreftet kopi av rettsavgjørelsen.

Lokal instans som oppløser ekteskap er ”*tiesa*” (domstol). Dokument som viser at ektefellene er separert eller at ekteskapet er oppløst med bindende virkning er ”*tiesas spreidums*”.

Instans som må bekrefte dokumentet er ”*notars*”, og instans som må legalisere dokumentet er ”*Arlietu Ministerija konsularais departements*”.

Latvia har ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering (Apostille-konvensjonen).

Libanon

Alle anerkjente trossamfunn har egne lover som regulerer ekteskap og skilsmisse, samt egne domstoler.

Muslimer og drusere

Egne domstoler og appelldomstoler for henholdsvis sunnimuslimer og shiamuslimer (”*Mahkamet Asharaiyye As-Sunniyye*” og *Mahkamet Ashaiyye Al-Jaafaiyye*”), samt egne domstoler for drusere.

Kristne

Skilsmisse kan ikke skje uten særlig grunn. Det finnes egne domstoler med appelldomstoler som tar avgjørelser i skilsmissesaker mellom kristne. Disse domstolene må dømme etter de særskilte reglene som gjelder for hvert enkelt kirkesamfunn.

Registrering av skilsmisser

Shariadomstolene, druser-domstolene og prestene som foretar vigslar i kirken har plikt til å sende opplysninger om endret sivilstatus til folkeregisteret. Det vil således fremgå av utskrift fra folkeregisteret (”*Ikhray Qaid*”) hvorvidt en person er ugift, gift eller skilt.

Verifisering av dokumenter

Libanon er akkreditert under ambassaden i Syria, og denne vil kunne være hjelpelig med verifisering av skilsmisseattester, i den grad kapasitetshensyn tillater det. Ambassaden skriver at verifisering er relativt tidkrevende, da de må oppsøke den domstolen eller kirken hvor

skilsmissem er registrert. Alternativt kan en lokal advokat benyttes, noe som vil bli mindre tidkrevende for ambassaden. Her må imidlertid kostnader dekket av den myndighet som ber om verifisering.

Libanon har ikke ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.61 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter.

Litauen

Det er kun registreringskontor for borgerlig vigsel, fødsel og skilsmisse og dødsfall ("*Civilininės Metrikacijos Biuras*") som utsteder gyldige skilsmisseattester. En skilsmisseattest utstedes kun når man presenterer rettens vedtak om at ekteskapet er oppløst. Det finnes ingen gyldig attest for separasjon.

Fram til 2002 ble skilsmisseattester trykket på et papir med vannmerke "*Lietuv*". Notarius publicus i Litauen verifiserer/bekrefter dokumentkopier. Ambassaden skriver at det er enkelt og trygt.

Litauen har ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering ("Apostille-konvensjonen").

Luxemburg

Skilsmisse

Tre forskjellige prosedyrer for skilsmisse.

"*Pour Faute*" – Skilsmisse på bakgrunn av en bestemt årsak; utnyttelse, mishandling og ærekrenkelse. Her eksisterer det en periode på 300 karenstider før kvinnen kan gifte seg på nytt. Det foreligger imidlertid forslag om lovendring, hvor man ønsker å avskaffe karenstiden.

"*Pour separation de fait*" – Etter lengre tids separasjon kan ektefellene be om skilsmisse:

- Etter minst tre års separasjon og det konstateres fra begge ektefellene at fortsatt samliv er umulig
- Etter mer enn fem års separasjon og det konstateres fra en av ektefellene at fortsatt samliv er umulig.

Domstolen kan forkaste anmodning om skilsmisse, dersom resultatet av denne fører til en uforsvarlig og graverende situasjon for den andre ektefellen og/eller barn.

"*Par consentement mutuell*" – Skilsmisse på bakgrunn av enighet mellom partene, også med henblikk på foreldreansvar og fordeling av eiendeler. I dette tilfellet må begge parter være minst 23 år, ekteskapet må ha vart i minst to år og begge parter må være tilstede ved innlevering av anmodning om skilsmisse. Ektefellene utformer en skriftlig avtale som signeres og leveres domstolen for ettersyn. De må møte for domstolen to ganger med tre måneders mellomrom, for å forsikre domstolen om at enigheten om skilsmisse foreligger. Prosedyren varer ca. 6-8 måneder.

Idet det foreligger en endelig dom i skilsmissemaken, vil dommen bli kommunisert til den lokale kommuneadministrasjonen, hvor de tidligere ektefellene bor. Dommen vil således bli registrert i det luxemburgske folkeregisteret. Når prosedyren er avsluttet, kan partene gifte seg på nytt.

Som bevis på at en skilsmisdom er endelig, gjøres det en anmerkning i marginen på opprinnelig vigselfattest, samt fødselsattest. Denne anmerkningen, skrevet for hånd, oppgir dato for når dommen ble rettskraftig.

I tvilstilfelle kan ambassaden være behjelpelig med å verifisere dokumenter.

Luxembourg har ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering ("Apostille-konvensjonen"). Innen rammen av Den internasjonale Sivilstandskommisjon (CIEC) har Luxemburg tiltrådt de konvensjoner som er aktuelle i forhold til opplysninger om skilsmisse.

Makedonia

En skilsmisdom avsagt av "*The Fundamental Law-court of Justice in Tetovo*" er blitt ansett som tilstrekkelig dokumentasjon på at et ekteskapet er endelig oppløst.

Makedonia har ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering ("Apostille-konvensjonen").

Malawi

Når en av partene ønsker ekteskapet oppløst må det leveres søknad til "*The Magistrate*" i "*Magistrate Court*" (byretten). Deretter avholdes høringer. Er ektefellene enige, kan skilsmisdom avgjøres av "*Magistrate Court*". Hvis ikke, må saken avgjøres i "*High Court*" (lagmannsretten). Når "*Certificate of Divorce*" er utstedt er skilsmisdom gyldig.

Separasjon er ukjent.

Malawi har ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering ("Apostille-konvensjonen").

Malaysia

Malaysia er en multi-religiøs stat, der Syariah-lovgivning gjelder for landets muslimer i familierettslige forhold, og domsavsigelser fattes av Syariah-domstolene. For ikke-muslimer reguleres familierettslige forhold av malaysisk lovgivning (basert på britisk "*common law*"), og domsavsigelser fattes av lagmannsretten ("*High Court*").

Ekteskap oppløses ved at en av partene sender begjæring om separasjon til lagmannsretten (Syariah-domstolen for muslimer). Retten vil innkalle partene og dom avsies på bakgrunn av evt. partsforklaringer, vitneutsagn, etc. Man må ha vært separert i to år før man kan sende begjæring om skilsmisse til lagmannsretten (Syariah-domstolen for muslimer).

Det malaysiske nasjonalregisteret er ansvarlig instans for bekreftelse av sivilstatus som separert, skilt eller enke/enkemann. Dokumentet er utformet som et brev fra Nasjonalregisteret, og det finnes ikke noe sertifikat. Status som skilt i Nasjonalregisteret oppnås først når dommen fra lagmannsretten er endelig og rettskraftig.

Malaysia har ikke ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering ("Apostille-konvensjonen").

Marokko

Skilsmisse kan oppnås ad forskjellige veier i Marokko, og ulike dokumenter utstedes. "*Khol*"

og ”Bain” er endelige skilsmisser (Skilsmisseattest : ”*Acte de divorce Khol*” eller “ *Acte de divorce Baïn*”). En tredje variant, “*Rai’l*”, blir først gyldig etter tre-fire måneder, og bør sjekkes spesielt.

Det er Justisdepartementet, ved lokal forhørs-/byrett og underdommer, ”*Ministère de la Justice, Tribunal de Première Instance, Service Notarial*”, som utsteder skilsmisseattester. Der en av partene er utenlandsk statsborger kan « *Tribunal de Famille* » i Rabat oppløse ekteskapet.

Dokumentenes innhold bekreftes av Innenriksministeriet « *Ministère de l’Intérieur* ». Signaturene legaliseres av Utenriksministeriet i Rabat: ”*Ministère des Affaires Etrangères et de Coopération, Directeur des Services Consulaires et Sociales et P.O*”.

Ambassaden kan bistå med verifisering av skilsmisseattester.

Marokko har ikke ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter (“Apostille-konvensjonen”).

Til orientering vil marokkansk ekteskaps- og skilsmisselovgivning bli gjenstand for en omfattende reform, som blant annet vil medføre at minimumsalder for inngåelse av ekteskap vil bli 18 år for begge kjønn, og brudens fars samtykke vil ikke lenger være nødvendig. Videre vil endringene medføre at mannens anledning til å frastøte seg sin kone, vil bli underlagt strengere betingelser, og kvinnen vil få større rett til skilsmisse uten mannens samtykke.

Mauritius*

En utskrift av en rettsbok fra Mauritius' Høyesterett, hvor det er blitt bekreftet at en foreløpig (“*provisional*”) avgjørelse om skilsmisse er gjort endelig (permanent), og at partenes ekteskap anses oppløst, er blitt ansett som tilstrekkelig dokumentasjon for endelig skilsmisse. Dommen bygger på engelsk rettstradisjon.

Mauritius har ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter (“Apostille-konvensjonen”).

Mexico

Skilsmisseloven varierer noe innenfor de ulike delstatene (totalt 31 delstater), og det finnes ikke et regjeringskontor i noen av delstatene hvor man kan få skriftlig informasjon om skilsmisseloven.

Ambassaden har erfaring med at det i årenes løp har vært flere tilfeller av forfalskning av dokumentasjon. Kun dokumenter som er verifisert/sertifisert av ”*El Gobernador del Estado*” (delstatens guvernør), ”*Secretario General de Gobierno del Estado*” og/eller av ”*Oficial de Gobierno*”, er gyldige.

Ved en skilsmisse i Mexico bør vedkommende få en sertifisert kopi av dokumentet, og få det autorisert av den meksikanske regjerings representant som nevnt ovenfor.

I Mexico finnes det ikke noe sentralt regjeringskontor hvor skilsmisseattestene for hele republikken blir registrert. Hver enkelt domstol og folkeregister fører sitt eget register. Derfor mener ambassaden at man i fremtiden vil trenge en attestert kopi av dette dokumentet. Videre

vil det være nødvendig å kunne oppgi hvilken dato dokumentet ble utstedt samt navn på hvilken domstol og på hvilket sted dokumentet ble utstedt.

”*Acta de Divorcio*” (skilsmisseattest) får man også ved folkeregisteret. Ektefellene må da sende inn en søknad som inneholder fornavn og etternavn, alder, yrke, bosted til ektefellene, dato og sted hvor de giftet seg. Kopien av skilsmisseattesten vil arkiveres med samme nummer som vigselfattesten.

Skilsmisedokumentene er merket med det meksikanske våpenskjold.

Mexico har ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter (“Apostille-konvensjonen”).

Mosambik

Det er to typer skilsmisser:

- Kun den ene parten som ønsker skilsmisse (“*Litigious Divorce*”)
- Enighet om skilsmisse (“*Mutual Consent*”)

Dokumentasjon på at skilsmisse er innvilget: ”*Judgment of Litigious Divorce*”
”*Judgment of Divorce by Mutual Consent*”.

Mosambik har ikke ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter (“Apostille-konvensjonen”).

Namibia

Skilsmisse innvilges kun av “*The High Court*”, selv om begge parter er enige i at ekteskapet er over. For å få innvilget skilsmisse må det foreligge en gyldig grunn, og det er kun ved tilfeller av mishandling/vold, påvist eller vedgått utroskap, ol. Det endelige skilsmisedokumentet er utskriften av “*High Court’s*” kjennelse.

Namibia har ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering (“Apostille-konvensjonen”).

Nederland

Nederland har forskjellige skilsmisseformer.

Skilsmisse med forutgående separasjon (“*scheiding van tafel en bed*”)

Ekteskapsoppløsning (“*ontbinding va huwelijk na scheiding va tafel en bed*”) skjer etter tre års separasjon. Skilsmisseattesten (“*Latere vermelding betreffende huwelijksontbinding*”), skal registreres i registeret hvor ekteskapsinngåelsen var registrert, og skal være et påheng til vigselfattesten. Man kan fremskynde prosessen dersom man trekker tilbake separasjonen og i stedet starter vanlig skilsmisseprosess (“*echtscheidingsproces*”).

Skilsmisse uten separasjon

Partene får da utstedt skilsmisseattesten “*Latere vermelding betreffende echtscheiding*”. Skilsmissen skal registreres i registeret hvor ekteskapsinngåelsen ble registrert, og skal være påheng til vigselfattesten.

Gift i utlandet og skilt i Nederland

Skilsmissen kan kun registreres/innskrives i registeret i Haag kommune. Man får utstedt en

”*Haagsche echtscheidingsakte*”.

NB! Domstolens skilsmissebevilling ”*Uitpraak van de Rechtbank*” er ikke rettsgyldig før skilsmissebevillingen er registrert i ekteskapsregisteret. Denne registreringen må skje innen seks måneder etter domstolens tilsagn om skilsmissebevilling. Dersom dette ikke skjer, er ikke skilsmissen gyldig.

Uskrift fra nederlandsk sivilstandsregister er godtatt som bevis for endelig skilsmisse.

Ambassaden i Haag kan være behjelpelig med å verifisere nederlandske offisielle dokumenter.

Nederland har ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter (“Apostille-konvensjonen”). Innen rammen av Den internasjonale Sivilstandskommisjon (CIEC) har Nederland tiltrådt de konvensjoner som er aktuelle i forhold til opplysninger om skilsmisse.

Nepal

Det er kun ”*District Court*” som kan oppløse ekteskap.

Dokument som viser at ekteskapet er oppløst med bindende virkning kan være ”*Deed of Compromise*” fra en ”*District Court*”. Dersom partene er enige får man skilsmisse etter 3 til 7 dager.

Det skal ikke være nødvendig å bekrefte dokumentet ”*Deed of Compromise*”. Dokumenter bør imidlertid bekreftes dersom det er oversatt til engelsk. Attestasjonen skjer da av en advokat eller ”*Law Book Management Committee of HMG*” og/eller av Utenriksdepartementet

Nepal har ikke ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter (“Apostille-konvensjonen”).

New Zealand

Den eneste skilsmissegrunnen i New Zealand er uforsonlige uoverensstemmelser (“*irreconcilable differences*”). For å kunne søke om skilsmisse må ekteparet ha vært separert og levd fra hverandre i minst to år. Det er ikke nødvendig, men likevel anbefalt, at partene skriver en separasjonsavtale. Dersom en av partene motsier seg separasjon, kan separasjon oppnås ved at den andre parten søker ”*Family Court of New Zealand*” om separasjon. Etter to år leveres søknad om skilsmisse til ”*Family Court of New Zealand*”. Dersom partene er enige vil retten oppløse ekteskapet uten rettslig høring ved å utstede en ”*Dissolution Order*”, og skilsmisse er da bindende fra én måned etter rettens avgjørelse. Hvis partene ikke er enige i skilsmisse går saken til rettslig høring. Skilsmisse vil da være bindende umiddelbart etter at retten har truffet sin avgjørelse.

New Zealand har ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter (“Apostille-konvensjonen”).

Nicaragua

Det foreligger ingen rettsgyldig/lovhjemlet separasjonsordning før oppløsning av et ekteskap. Hver av partene kan anmode en lokal sivildomstol om skilsmisse, uten noen spesiell grunn. Den endelige skilsmisседommen skal registreres i ”*Property Registry*”, når det var felles

aktiva, og alle saker skal registreres i ”*Civil Status Register of Persons of the place where Marriage was dissolved*”. Skilsmissemisjonen blir også notert i ”*The Register of the Place where the Marriage was celebrated*”.

Klage på en skilsmisse må fremsettes innen 20 til 40 dager, men det kan oppstå forsinkelser i rettssystemet, slik at en sak kan ta opp til seks måneder

Landet har ikke noen spesifikke skilsmisshedokumenter. Det er ikke umulig å få falske skilsmisshedokumenter, men det skal være høyst uvanlig at forfalskninger benyttes. Dette blir begrunnet med at det er relativt enkelt å få skilsmisse, at straffen for å forfalske offentlige dokumenter er spesielt høy, og at det er lett å bli oppdaget.

Nicaragua har ikke ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.61 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter (”Apostille-konvensjonen”).

Nigeria

Det er ulike typer dokumenter som dokumenterer skilsmisse.

Ekteskap inngått borgerlig eller i kirken avgjøres rettslig (”*High Court*”). Retten utsteder først en foreløpig skilsmissebevilling (”*Decree Nisi*”), og etter tre måneder utstedes den endelige skilsmissebevillingen (”*Decree Absolute*”). Disse to dokumentene, som blir attestert av ”*High Court*”, dokumenterer at skilsmissemisjonen er endelig.

For ekteskap inngått etter islamsk lov, kan ektemannen frastøte sin kone ved å si tre ganger at han vil skille seg fra henne (talaq). Dette skal skje med vitner til stede. Deretter blir ekteskapet automatisk oppløst.

Ambassaden vil være behjelpelig med å få dokumenter verifisert. Dette må imidlertid betales av dem som ber om verifisering.

Nigeria har ikke ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.61 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter (”Apostille-konvensjonen”).

Pakistan

Oppløsning av ekteskap med bindende virkning

Kvinner og menn har ulike rettigheter i forhold til å ta ut skilsmisse.

Lovgrunnlaget er ”*Muslim Family Laws Ordinance, 1961*” og ”*Dissolution of Muslim Marriages Act, 1939*”. Sistnevnte spesifiserer de grunnene kvinnene kan søke skilsmisse på.

Loven fra 1961 er kun gyldig for muslimske pakistanske borgere, mens loven fra 1939 gjelder alle muslimer i Pakistan.

Talaq – mannens rett til skilsmisse. Mannen uttrykker muntlig at han vil skille seg. For at skilsmissemisjonen skal være juridisk gyldig, må han imidlertid sende et skriftlig varsel om dette til ”*Union Council*”, i distriktet hvor ektefellen bor. En kopi av varslet skal også sendes ektefellen. I løpet av 30 dager skal formannen i ”*Union Council*” innkalle til mekling. Selv om ingen av partene møter til mekling, og det ikke blir noen forsoning mellom dem, så vil formannen utstede et skilsmisshedokument etter 90 dager. Skilsmissemisjonen vil være gyldig fra dette tidspunkt. Mannen trenger ikke oppgi noen grunn for skilsmissemisjonen, og kvinnen kan heller ikke motsette seg talaq. ”*Iddat*” er en periode på 90 dager etter skilsmissemisjonen, før kvinnen har lov til å gifte seg igjen. Perioden gjelder fra den dagen mannen skriftlig varsler ”*Union Council*” at

han vil skille seg.

Se for øvrig i rundskrivet om talaq-skilsmisse.

Oppløsning av ekteskap – kvinnens rett til skilsmisse

Ekteskapet oppløses av en domstol. Hun har ingen ubetinget rett til å få ekteskapet oppløst. En eller flere av følgende grunner må foreligge: 1) ektemannen har vært forsvunnet i fire år, 2) ektemannen har ikke forsørget henne på to år eller mer, 3) ektemannen har inngått ekteskap nr. to uten tillatelse, 4) ektemannen er dømt til fengsel i mer enn syv år, 5) ektemannen har mislykkes i å utføre sine ekteskapelige plikter i mer enn tre år, 6) ektemannen var impotent ved ekteskapsinngåelsen, 7) ektemannen er mentalt forstyrret, 8) ekteskapet er inngått mens hun var mindreårig, 9) ektemannen utsetter henne for fysisk og psykisk mishandling, 10) ektemannen fører et umoralsk liv, eller tvinger henne til et umoralsk liv, 11) ektemannen disponerer hennes eiendom urettmessig, 12) ektemannen hindrer henne i å utføre sine religiøse plikter, 13) ektemannen har flere koner og behandler dem ikke likt og 14) grunner som er anerkjent av Sharia som gyldig oppløsning av ekteskapet. Det er opp til kvinnen å føre bevis for at ovennevnte kriterier er oppfylt. Dersom ekteskapet blir oppløst av retten, vil rettens avgjørelse bli sendt ”*Union Council*” hvor hun er bosatt. Kvinnen kan gifte seg på ny 90 dager (”*iddat-perioden*”) etter dommen.

Mubarat

Begge ektefellene er enige om å oppløse ekteskapet pga. gjensidig aversjon. I slike tilfeller kan ekteskapet bli oppløst uten å gå veien om retten. Ekteparet skriver et varsel til ”*Union Council*”, hvor de gjensidig skiller seg fra hverandre. ”*Union Council*” følger så samme prosedyre som ved talaq.

Delegert rett til skilsmisse

Mannen kan delegere retten til skilsmisse til sin kone. Kvinnen kan da følge samme prosedyre som ved talaq.

De fleste ambassader i Pakistan anslår at minst 60-80 % av alle framlagte attester er falske. Sannsynligheten for at framlagte skilsmisseattest er falsk, er derfor stor. Selv om en attest verifiseres som ekte, kan dens innhold være falsk.

Verifisering av attester er forhold ambassaden allerede har befatning med. En økning av antall verifiseringssaker/anmodninger vil medføre økt arbeid for ambassaden, og vil kreve personellressurser de i ikke har i dag, opplyser ambassaden.

Pakistan har ikke ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.61 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter (”Apostille-konvensjonen”).

Polen

Skilsmisse og separasjon oppnås ved rettsavgjørelse ved polsk domstol. Anmodning om skilsmisse eller separasjon må leveres av en eller begge ektefellene til en regional domstol. Instituttet separasjon ble innført i polsk lovgivning i 1999. I henhold til artikkel 56 i den polske familie- og formynderloven av 25. februar 1964, må to vilkår være oppfylt for at domstolen innvilger skilsmisse, det ekteskapelige samlivet må være opphørt permanent og fullt ut. Dette defineres som mangel på fysiske, mentale og økonomiske bånd mellom ektefellene. Ifølge polsk høyesterett kan opphøret av samlivet regnes som permanent selv om det i noen særlige tilfeller fortsatt eksisterer økonomiske bånd mellom dem, dersom ingen

fysiske og mentale bånd mellom partene eksisterer. For separasjon er vilkåret at det felles ekteskapelige samlivet må ha opphørt fullt ut, men ikke nødvendigvis permanent.

Det finner først sted et rettsmøte, hvor formålet er å se om det er noe grunnlag for at ektefellene eventuelt kan fortsette ekteskapet. I dette rettsmøtet fastsettes det normalt en dato for neste rettsmøte, hvor ektefellene innvilges skilsmisse.

Det er lovfestet noen tilfeller hvor det ikke innvilges skilsmisse, selv om samlivet er opphørt. Dette gjelder dersom det er i motstrid med felles barns velferd, om en skilsmisse er i motstrid med prinsipper om sosiale forhold (for eksempel om den ene ektefellen er alvorlig syk), eller om den ”skyldige parten” i skilsmissen alene ber om skilsmisse, uten at den andre part har samtykket eller et slikt samtykke er i strid med prinsipper om sosiale hensyn. Vilkårene for skilsmisse vil bli undersøkt av retten på eget initiativ.

Ekteskapet er endelig oppløst når ankefristen er utløpt. Skilsmissen blir registrert i ekteskapsregisteret.

Verifisering må skje ved den polske ambassaden i Oslo.

Ratifikasjon av Haag-konvensjonen av 05.10.61 om opphevelse av kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter er pr. september 2004 til behandling i parlamentet.

Portugal

Utskrift fra det lokale folkeregisteret for en bydel – ”*Conservatórias do Registro Civil*” – er godtatt som bevis for gyldig og endelig skilsmisse. Etter systemet i CIEC-landene er dette normalt tilstrekkelig bevis for rettskraft.

Portugal har ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.61 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter. Innen rammen av Den internasjonale Sivilstandskommisjon (CIEC) har Portugal tiltrådt de konvensjoner som er aktuelle i forhold til opplysninger om skilsmisse.

Russland

Det statlige organet for utstedelse av dokumentasjon og registrering av sivilstatus i Russland er ZAGS. Registrering av skilsmisse i det sivile skilsmisregisteret er godtatt som bevis for gyldig og rettskraftig skilsmisse.

Ved søknad om skilsmisse må man vente i en måned før selve oppløsningen kan finne sted. Det utstedes ikke noen dokumenter som kan bekrefte at man har søkt om skilsmisse/separasjon. Oppløsning av ekteskap trer i kraft fra den dagen ZAGS registrerer skilsmissen. Ingen av partene kan inngå nytt ekteskap før det foreligger en bekreftelse fra ZAGS.

Russland har ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.61 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter.

Senegal

En skilsmisseattest fra folkeregisteret i Dakar, på grunnlag av en skilsmisedom fra byretten i Dakar, er blitt vurdert som tilstrekkelig bevis på at et ekteskap var endelig oppløst.

Senegal har ikke ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.61 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter.

Saudi-Arabia

I Saudi-Arabia er det en Ekteskapsrett hvor inngåelse og oppløsning av ekteskap blir registrert.

Saudi-Arabia har ikke ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.61 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter.

Singapore

Skilsmisseprosessen er i to trinn. Under det første trinnet behandler retten selve skilsmissspørsmålet. Under det andre trinnet behandler retten tilhørende forhold, i forhold til barna, økonomiske forhold og lignende.

Når skilsmissen er endelig, vil partene få utstedt en ”*Certificate of Making Decree Nisi Absolute*”.

Følgende dokumenter kan en forvente seg fra Singapore:

- ”*Certificate of Making Decree Nisi Absolute (Divorce) for Divorce Petitions filed before 14 April 2003*”
- “*Certificate of Making Decree Nisi Absolute (Nullity) for Divorce Petitions filed before 14 April 2003*”.
- “*Certificate of Making Decree Nisi Absolute (Nullity) for Divorce Petitions filed on or after 14 April 2003*”.
- “*Certificate of Making Decree Nisi Absolute (Divorce) for Divorce Petitions filed on or after 14 April 2003*”.
- “*Certificate of Making Decree Nisi Absolute (Presumption of Death and Divorce) for Divorce Petitions filed on or after 14 April 2003*”.

Singapore har ikke ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.61 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter.

Skottland

Skilsmisse kan innvilges av "*Sheriff Court*" eller "*Court of Session*", sistnevnte er en felles domstol for hele Skottland med sete i Edinburgh. Gangen i en skilsmisssak er forskjellig fra England og Wales, der man alltid har to-trinnsbehandling av skilsmisssaker, ("*Decree Nisi*" og "*Decree Nisi Absolute*").

Storbritannia, inklusivt Skottland, har ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.61 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter.

Spania

I Spania kan ekteskap kun oppløses ved dom.

Etter spansk lov eksisterer legal separasjon, når det foreligger domskjennelse om det. Når denne kjennelsen foreligger, skal fellesskapet mellom ektefellene opphøre.

Skilsmisse er oppnådd med bindende rettskraft når det foreligger en domskjennelse om dette.

Overfor tredje parter har det gyldighet når det er innskrevet i Folkeregisteret ("*Registro Civil*").

Skilsmisse innvilges av Familiedomstolene ("*Juzgados de la Familia*").

Dokumentet som bekrefter separasjon eller skilsmisse er det dokumentet som utstedes av den juridiske sekretæren ved den aktuelle domstolen for å bekjentgjøre domsslutningen. Det er bare disse funksjonærene som kan utstede dette dokumentet.

Spania har ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.61 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter.

Sri Lanka

Oppløsning av ekteskap er en rettslig prosedyre, "*Sivil Procedure Code*" (gjelder ikke for muslimer), og fremføres ved tre ulike former (1. Søknad om skilsmisse, 2. Søknad om separasjon - sep. varighet opp til 7 år og 3. Søknad om oppløsning av ugyldig ekteskap – mortifikasjon) til "*District Court*" (Tingsretten). Ankefristen for rettsavgjørelsene er tre måneder.

Domsavsigelsene ("*Decree Nisi*") fra "*District Court*" vil alltid bli skrevet og overlevert partene på singhala (offisielt språk). Retten kan oversette til engelsk/tamil.

Domstolen er både selvbekreftende og legaliserende instans. Dokumenter til bruk i Norge bekreftes / legaliseres av Sri Lankas Utenriksdepartement / og Sri Lankas ambassade i Oslo.

Ambassaden vil kunne være behjelpelig med å få verifisert om en skilsmisedom er endelig.

Sri Lanka har ikke ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.61 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter.

Sudan

Skilsmisseattest som er blitt utstedt av notar på stedet Hay Khaledeh, tilknyttet al-Obeidretten, er blitt ansett som tilstrekkelig dokumentasjon.

Sudan har ikke ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.61 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter.

Sveits

Skilsmisedom avsagt av "*Bezirksgericht Zürich*", ansett som tilstrekkelig dokumentasjon på skilsmisse. Det samme vil gjelde skilsmisedommer avsagt av andre lokale domstoler i Sveits.

Sveits har ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.61 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter. Innen rammen av Den internasjonale Sivilstandskommisjon (CIEC) har Sveits tiltrådt de konvensjoner som er aktuelle i forhold til opplysninger om skilsmisse.

Sverige

Det er den lokale "*Tingsrätten*" som behandler søknad om oppløsning av ekteskap. Ved oppløsning av ekteskap søkes det om "*äktenskapsskillnad*", eller eventuelt "*betänkan detid*" (separasjon). Den lokale "*Tingsrätten*" skriver ut et dokument, som

underskrives av en dommer eller annen jurist, som bekrefter oppløsningen/separasjon av ekteskapet.

Dokumentet for separasjon/skilsmisse har ikke fast formular.

Sverige har ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering ("Apostille-konvensjonen"). Normalt vil vi imidlertid ikke kreve apostille, eller annen form for attestasjon, fra annet nordisk land.

Swaziland

Skilsmisse ved sivilt ekteskap innvilges av domstol ("*The National Court*"), og rettskjennelsen er det dokumentet som viser at ekteskapet er oppløst.

Skilsmisse er i utgangspunktet ikke akseptert ift. tradisjonelle ekteskap. Dersom man likevel velger å oppløse ekteskapet, skjer dette etter forhandlinger mellom partene, og medgiften "*The Lobola*" skal normalt tilbakebetales.

Swaziland har ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering ("Apostille-konvensjonen").

Syria

I Syria er lovgivningen på det sivilrettslige området, herunder ekteskap, skilsmisse, arv og barnefordeling, avhengig av hvilket trossamfunn man tilhører. Alle anerkjente trossamfunn i Syria har således egne regler på det sivilrettslige området som gjelder for trossamfunnets medlemmer, samt at de har egne domstoler.

Sunnimuslimer

70 % av syrerne er sunnimuslimer. Ekteskap og skilsmisse inngås ved såkalte shariadomstoler ("*Mahkamet Asaraiyye*"). Domstolene utsteder også attester.

Ektemannen kan oppsøke shariadomstolen og få skilsmisse på dagen. Kvinnen kan ikke nekte, men hun har krav på eiendom og en bestemt sum med penger, som er avtalt ved inngåelse av ekteskapet. Kvinnen har i utgangspunktet ikke rett til skilsmisse dersom ektemannen nekter. Hun kan imidlertid gå til sak og kreve skilsmisse. Skilsmissesakene behandles av shariadomstolen. Det finnes egne appelldomstoler.

Enkelte muslimer skilles ved lokale "*Sheikher*", som også utsteder skilsmisseattester.

Alawitter

Blir regnet som en gren av shia islam. De benytter de samme shariadomstolene som sunnimuslimene.

Drusere

Har sine røtter i shia islam. De har sin egen domstol i byen Sweida sør for Damaskus. Denne domstolen registrerer skilsmisser og utsteder attester. Både mannen og kvinnen har rett til skilsmisse. Ingen av partene har rett til å inngå ekteskap på ny etter en skilsmisse.

Kristne

Reglene for skilsmisse varierer noe fra kirkesamfunn til kirkesamfunn. Generelt sett er det vanskelig å oppløse et ekteskap, det skal særlige grunner til. Det finnes egne kristne domstoler

i de store byene, som tar avgjørelser i skilsmisssaker.

Jøder

Har egne regler for skilsmisser.

Registrering av sivilstatus i folkeregistrene

Domstolene og prestene som foretar vigslar, har plikt til å sende opplysninger om endret sivilstatus til folkeregisteret hvor vedkommende personer er registrert.

Ambassaden i Syria vil kunne være behjelpelig med verifisering av skilsmisseattester i den grad kapasitetshensyn tillater det. Ambassaden skriver at verifisering er relativt tidkrevende, da de må oppsøke den domstolen eller kirken hvor skilsmissen er registrert. Alternativt kan en lokal advokat benyttes, som vil bli mindre tidkrevende for ambassaden. Her må imidlertid kostnader dekkes av den myndighet som ber om verifisering.

Syria har ikke ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.61 om å sløyfe kravet om legalisering ("Apostille-konvensjonen").

Sør-Afrika

Skilsmisse innvilges av en egen skilsmisdomstol, "*Divorce Courts*" ("*Divorce Court Amendment Act, 1997*"). Det finnes to slike domstoler, en i Johannesburg og en i Durban. Evt. anke skal oversendes lokal/regional "*High Court*". Bevis for rettskraft er det såkalte "*Final Decree of Divorce*", dvs. rettskjennelsen fra "*Divorce Court*".

Sør-Afrika har ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering ("Apostille-konvensjonen").

Sør-Korea

I Korea benyttes "*Family Census Register*" – familiebogen – som det rette dokument, både mht. ekteskap og skilsmisse. Notarialbekreftet utskrift fra familiebogen vil være tilstrekkelig bevis for en persons sivile status. Et ekteskap blir først rettskraftig etter at ekteskapet er meddelt et "*ku-office*" eller bydelsadministrasjon der ekteskapet blir innført i familiebogen.

Skilsmisse kan oppnås på dagen dersom partene er enige. Den vil ha rettsvirkning umiddelbart etter at skilsmissen er meddelt samme "*ku-office*" hvor ekteskapet ble notert i familiebogen. Det kreves fremmøte av begge parter. Et gyldig skilsmisdomdokument vil være notarialbekreftet utskrift fra familiebogen.

Familiebogen følger mannen. En kvinne vil f.eks. føres ut av sin fars familiebok når hun gifter seg, og inn i mannens. Ved skilsmisse føres hun ut igjen og kan da velge om hun skal tilbakeføres til sin fars familiebok eller opprette sin egen.

Sør-Korea har ikke ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering ("Apostille-konvensjonen").

Tanzania

En skilsmisdom avsagt av Kilimanjaro domstol i Moshi, er blitt ansett som tilstrekkelig dokumentasjon på at et ekteskap var endelig oppløst.

Tanzania har ikke ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om

legalisering (“Apostille-konvensjonen”).

Thailand

I Thailand kan man skilles dersom begge parter er enige og signerer en skilsmisseattest i en ”*Amphur*”. Dette vil være en endelig (rettskraftig) avgjørelse.

I de tilfeller hvor en part ikke vil skilles, må man gå til retten. Dommen som blir avgitt vil da være en endelig avgjørelse.

I Thailand er det ikke obligatorisk separasjonstid.

Ambassaden vil være behjelpelig med å verifisere dokumenter ved behov.

Thailand har ikke ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering (“Apostille-konvensjonen”).

Tunisia

Alle skilsmisser må gjennom rettssystemet, mannen kan ikke alene, slik som i en rekke andre muslimske land, gjennomføre en skilsmisse alene (talaq).

Etter at den ene av partene, eller begge, har bedt om skilsmisse, må de gjennom en periode på 1-2 år med forhandlinger. Det er ingen fast separasjonstid, perioden er avhengig av hvor komplekst forholdet er. Det tar svært sjelden kortere tid enn ett år, og det kan dra ut tre til fire år.

Etter at forhandlingsperioden er over blir skilsmissebevillingen utstedt og underskrevet av den lokale dommeren (den lokale familieretten som finnes i hver kommune). Denne bevillingen blir så sendt av dommeren til det lokale kommunekontoret, og det vil her bli notert på personens fødselsattest og de må selv presentere seg med sin familiebok for å få notert skilsmissen der.

Tunisia har ikke ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.61 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter.

Tyrkia*

En tyrkisk skilsmissemåling med rettens påtegning om at den var endelig fra nærmere angitt tidspunkt, er blitt ansett som tilstrekkelig dokumentasjon på skilsmisse. Ingen av partene hadde anket innen ankefristens utløp.

Tyrkia har ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.61 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter. Innen rammen av Den internasjonale Sivilstandskommisjon (CIEC) har Tyrkia tiltrådt de konvensjoner som er aktuelle i forhold til opplysninger om skilsmisse.

Tyskland

For å kunne skilles i Tyskland må en fylle ut et såkalt “*Scheidungsantrag*” (søknad om skilsmisse). Dette behøves ikke underskrives av begge parter.

Dersom ektefolkene lever atskilt ett år – må ikke nødvendigvis ha separat bolig – gjelder dette som gyldig separasjon. Hvis begge er enige kan skilsmisse innvilges, dersom det også er oppnådd enighet om evt. underholdsbidrag, deling av boet og omsorg for barn. Hvis derimot

bare den ene parten ønsker skilsmisse kan skilsmisse først innvilges etter 3 år. Forutsetning for endelig skilsmisse er at partene er enig i eventuelt underhold av barn og partner.

Et ekteskap kan bare oppløses ved skilsmisse, selv om ekteskapet har vart svært kort. En annullering er bare mulig i helt ekstreme tilfeller, f.eks. når den ene part ikke har opplyst om fengselsstraff, utenomekteskapelige barn, alvorlig sykdom el. bigami.

Den lokale instans som oppløser ekteskap er ”*Amtsgericht*”. Dokument som viser at et ekteskap er oppløst med bindende virkning (rettskraft) er ”*Scheidungsurteil*”. ”*Amtsgericht*” utsteder dokument med apostille.

Ambassaden i Berlin – også ved hjelp av bl.a. derværende politiattachè – kan være behjelpelig med å verifisere dokumenter i den utstrekning det er mulig.

Tyskland har ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering (“Apostille-konvensjonen”). Innen rammen av Den internasjonale Sivilstandskommisjon (CIEC) har Tyskland tiltrådt de konvensjoner som er aktuelle i forhold til opplysninger om skilsmisse.

Uganda

Separasjon

Oppløsning av ekteskap reguleres i “*The Divorce Act*”. Loven skiller mellom faktisk separasjon (“*desertation*”) og formell separasjon (“*Judicial Separation*”). Formell separasjon kan oppnås dersom den ene av partene reiser sak for retten. Retten treffer først en avgjørelse om separasjon av midlertidig karakter med varighet i seks måneder, (“*Decree Nisi*”), som gir partene anledning til å tenke seg om mht. til om de vil bestride separasjonen eller ikke. Dersom ingen av partene bestrider separasjonen, treffer retten en endelig avgjørelse om separasjon (“*Decree Absolute*”). Det er imidlertid fullt mulig å anke rettens avgjørelse til overordnet domstol for å overprøve rettens avgjørelse.

Skilsmisse

Loven fastsetter ulike vilkår for menn og kvinner for å få innvilget skilsmisse. For kvinner er det et vilkår at det er bevist at mannen har vært utro, i tillegg til at det foreligger ytterligere en skilsmissegrunn. For menn er det tilstrekkelig at det er bevist at kvinnen har vært utro. “*The Constitutional Court*” har imidlertid avsagt en dom datert mai 2004, som slår fast av ovennevnte lov er i strid med den ugandiske konstitusjonen ved at den diskriminerer kvinner og menn. Loven er derfor å anse som ugyldig på dette punkt. I tillegg foreligger det forslag om ny lovgivning, “*Domestic Bill*”, som ble lagt fram for parlamentet i desember i 2003. Forslaget som fortsatt er til behandling i parlamentet, inneholder blant annet regler om oppløsning av ekteskap.

De formelle lovene anerkjenner “*customary practice*” så lenge det ikke strider mot ugandisk lov. I de tilfellene hvor “*customary practice*” strider mot ugandiske lov er det å anse som ulovlig, og eventuelle avgjørelser fattet i medhold av “*customary practice*” er å anse som ugyldige.

Både “*The Chief Magistrate*” og “*The High Court*” har kompetanse som første instans til å treffe avgjørelser om separasjon.

- a) “*Chief Magistrate Court*” (den øverste av underrettene som styres av lekfolk)
- b) “*High Court*” (tilsvarer nivået i tingretten/byretten)

c) “*Court of appeal*” (tilsvarer nivået i lagmannsretten)

Dokumentet “*Judicial Separation Order*” viser at ektefellene er separert med bindende virkning.

Dokumenter “*Decree Absolut*” viser at ekteskapet er oppløst med bindende virkning.

En “*Notary Pulic*” har som funksjon å tinglyse dokumenter og kan altså bekrefte at innholdet i dokumentet er korrekt. En “*Notar Public*” er en advokat som er tildelt bevilling i til å tinglyse (“notorise”) dokumenter i Uganda.

“*The Ministry of Internal Affairs*” eller en ugandisk ambassade i utlandet har myndighet til å bekrefte gyldigheten av (“*certify*”) dokumenter utstedt av offentlige myndigheter.

Uganda har ikke tiltrådt Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering (“Apostille-konvensjonen”).

Ukraina

Ukrainske myndigheter utsteder skilsmissebevilling/attest. Skilsmissegrunnlaget er stort sett det samme som i Norge. Separasjonsbevilling er ukjent.

Ambassaden vil være behjelpelig med verifisering av dokumenter. Ambassaden skriver imidlertid at en full legalisering ofte er den eneste løsning for å få verifisert et dokument i Ukraina, og at en full legalisering bør være et krav hos norske myndigheter.

Ukraina har tiltrådt Haag-konvensjonen av 05.10.1961 om å sløyfe kravet om legalisering (“Apostille-konvensjonen”).

Ungarn

Ordningen med separasjon eksisterer ikke i Ungarn.

Skriftlig søknad om skilsmisse skal leveres til de lokale rettsmyndigheter der saksøkte har bopel eller der ekteparet hadde sin siste adresse. Skilsmisse skal alltid avsis ved dom. Dommen kan påklages innen 15 dager etter at den er mottatt av partene. Ekteskapet er oppløst med bindende virkning når dommen blir rettskraftig, dvs. ved ankefristens utløp, med mindre noe annet skulle fremgå av vedtaket.

Melding om skilsmisse sendes til folkeregisteret i det distrikt vigselen fant sted. Vigselsmannen på det sted vigselen fant sted kan, etter anmodning av partene, utstede vigselsattest med anmerkning om at ekteskapet er oppløst.

Skifte er ikke pålagt. Partene bestemmer selv om de vil dele boet. Dette kan skje i retten eller ved privat avtale.

Lokal instans som oppløser ekteskapet er “*Biróság*” (domstolen). Dokument som viser at ekteskapet er oppløst med bindende virkning heter “*ÍTÉLET*” (rettsdokument fra ungarsk domstol). Det er Justisdepartementet som påfører Apostille.

Dersom det skulle være tvil om enkeltdokumenters gyldighet, kan den norske ambassaden i

Budapest ta kontakt med dokumentutsteder for verifisering.

Ungarn har ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.61 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter.

USA

For hver stat i USA gjelder ulike regler i forhold til prosedyren for å søke om skilsmisse. Hovedreglen er imidlertid at skilsmissemaker behandles av domstolene ("*District Court*") – dvs. at en dommer tar avgjørelsen uten bistand fra en jury. Skilsmissemaker har bindende virkning når dommen er avsagt. Det finnes imidlertid ikke noe standard dokument som benyttes i hele USA.

Departementet har erfaring med at det for mange delstaters vedkommende kan være vanskelig å få dokumentert om avgjørelsen er rettskraftig. Dommene inneholder i mange tilfeller ikke opplysninger om dette, og det synes ikke å være vanlig at amerikanske domstoler på anmodning gir dommene påtegning om rettskraft. For mer informasjon se s. 10 og 11 i rundskrivet.

Proseduren for å registrere skilsmissemaker, samt å få utskrift av domsavgjørelsen - en såkalt "*Decree of Divorce*", varierer ikke bare fra stat til stat, men også mellom ulike fylker innad i statene. Det anbefales at man tar kontakt med fylkesadministrasjonen i det fylket man fikk innvilget skilsmissemaker for å få en attest på skilsmissemaker.

Grunnlag for å søke skilsmisse varierer, men i prinsippet kan det skilles mellom såkalte "*no-fault*"-stater og stater som ikke godtar "*no-fault*" skilsmissemaker. Med "*no-fault*" menes at skilsmisse kan søkes uten annet grunnlag for skilsmissemaker enn at ekteskapet ikke fungerer. Stater som ikke er "*no-fault*" krever at det eksisterer et spesielt grunnlag, som for eksempel mishandling, alkoholisme, kronisk sykdom ol. for å innvilge skilsmisse. Enkelte stater, som i utgangspunktet ikke er "*no-fault*" stater, åpner imidlertid for å innvilge skilsmisse dersom partene ikke går sammen ("*incompatible*"), og de kan bevise at de har levd atskilt over en lengre periode (lengden på denne perioden varierer fra stat til stat). Juridisk bestemt separasjon er også akseptert som grunnlag for skilsmisse i de fleste stater.

Alle stater har krav om at man må ha vært bosatt i det distriktet man søker skilsmisse fra i en viss periode. Noen stater godtar at kun en av partene har vært bosatt i distriktet når skilsmisse søkes, mens andre krever at begge har bodd i staten.

Regelen for hvor lang tid det tar fra man søker om skilsmisse til domstolen avsier sin dom, varierer også fra stat til stat. I enkelte tilfeller kan dommeren pålegge partene å gå i terapi over en periode før skilsmisse blir innvilget.

USA har ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.61 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter.

Alabama

Ikke en "*no-fault*" stat, men skilsmisse kan innvilges dersom partene ikke går sammen og de kan bevise at de har bodd atskilt i en periode på minst to år. Juridisk separasjon er også grunnlag for å søke om skilsmisse. Den som søker om skilsmissemaker må ha bodd minst 6 måneder i det distriktet det søkes fra.

Alaska

Et ekteskap kan enten oppløses ved at begge parter er enige i skilsmissen og andre tilhørende forhold som omsorgen for barna. Dersom partene ikke klarer å bli enige om skilsmissen eller tilhørende forhold, blir skilsmissen fastslått ved dom. Alle dokumenter skal ha statens segl, og skal være signert av dommeren.

Arkansas

Ikke en "no-fault"-stat, men skilsmisse kan innvilges dersom partene ikke går sammen og de kan bevise at de har bodd atskilt i en periode på minst 18 måneder. Juridisk separasjon er også grunnlag for å søke om skilsmisse. Den som søker om må ha bodd minst 60 dager i det distriktet det søkes skilsmisse fra.

California*

En dom fra "*Superior Court*", betegnet som "*Final Judgment of Dissolution of Marriage*", ansett som tilstrekkelig dokumentasjon på endelig skilsmisse.

Colorado

Godtar frivillig skilsmisse. Skilsmissesak reises for "*District Court*", og skilsmissen anses juridisk gyldig når det foreligger en "*Decree of Dissolution*". Formen på en "*Decree of Dissolution*" kan imidlertid variere fra sak til sak. Fra ambassaden er det opplyst at den beste måten å fastslå om et dokument er ekte er å be om at en bekreftet kopi av dokumentet blir bekreftet i samsvar med Haag-konvensjonen om opphevelse av legalisering av dokumenter.

District of Columbia

Hver av ektefellene kan kreve skilsmisse når de har vært separert i seks måneder, forutsatt at partene er enige i at ekteskapet skal oppløses, eller etter ett år dersom en av partene ikke ønsker å skille seg. I tillegg kan hver av ektefellene kreve ekteskapet oppløst dersom han eller hun blir utsatt for alvorlig mishandling eller på grunn av utroskap.

Notarius publicus utsteder et dokument som beviser at ekteskapet er endelig oppløst ("*Absolute Divorce Decree*").

Florida

Er en "no-fault"-stat, så skilsmisse kan søkes uten særskilt grunn. Man må ha bodd i Florida i minst 6 måneder forut for søknad om skilsmisse.

Hawaii

Skilsmissen anses som endelig når retten har skrevet under en "*Decree of Divorce*". Etter anmodning kan "*The Vital Record Department*" utstede en skilsmisseattest som viser at skilsmissen er endelig.

Iowa

Godtar frivillig skilsmisse ("*No-fault divorce*"). Skilsmisse innvilges når det kan slås fast at det ekteskapelige forholdet ikke lenger er noen realitet, og det heller ikke er noen grunn til å tro at det kan gjenopptas. Opphevelsen av ekteskapet regnes som endelig når en dommer har signert skilsmissepapirene. Det må gå 90 dager fra prosessen begynner til ekteskapet er formelt oppløst.

Kansas

Ikke en "no-fault" stat, men godtar søknad om skilsmisse på grunnlag om at partene ikke går

sammen ("*incompatibility*"). Skilsmisse kan også innvilges på grunnlag av en juridisk avgjørelse om separasjon. En av partene må ha bodd i Kansas i minst 60 dager før det kan søkes om skilsmisse.

Michigan

Skilsmisse anses juridisk gyldig etter at saken har vært gjennom rettssystemet, og ekteskapet er opphevet ved et rettslig vedtak. Skilsmisse innvilges når det kan slås fast at det ekteskapelige forholdet ikke lenger er noen realitet, og det heller ikke er noen grunn til å tro at dette kan gjenopprettes. Skilsmisse kan kun innvilges dersom en av partene har bodd i Michigan minimum 180 dager forut for innlevering av søknad om skilsmisse.

Minnesota

Separasjon og skilsmisse anses som juridisk gyldig etter at saken har vært gjennom rettssystemet, og ekteskapet opphevet ved rettslig vedtak. Retten innvilger først lovlig separasjon, når en eller begge parter føler behov for det. Ekteskapet kan først lovlig oppløses når retten har funnet at det ekteskapelige forhold ikke lenger er en realitet, og det ikke er grunn til å tro at det kan gjenopptas.

Mississippi

"*No-fault*" kan ikke være eneste grunn for søknad om skilsmisse, men kan fungere som en del av det totale skilsmissegrunnlaget. En av partene må ha vært bosatt i Mississippi i minst seks måneder før skilsmisse kan søkes.

Missouri

"*No-fault*" kan ikke være eneste grunnlag for skilsmissen, men kan fungere som en del av det totale skilsmissegrunnlaget. En av partene må ha vært bosatt i Missouri i minst seks måneder før skilsmisse kan søkes.

Montana

Godtar frivillig skilsmisse ("*No-fault divorce*"). Skilsmisse innvilges når det kan slås fast at det ekteskapelige forholdet ikke lenger er noen realitet, og det heller ikke er noen grunn til at dette kan gjenopptas, eller at partene har bodd fra hverandre i mer enn 180 dager. For å oppnå skilsmisse må en av partene ha bodd i staten de siste 90 dager.

Nebraska

Separasjon eller skilsmisse er ansett juridisk gyldig etter at saken har vært gjennom rettssystemet, og ekteskapet opphevet ved et rettslig vedtak. Et ekteskap kan ikke oppløses dersom det ikke ble inngått i Nebraska, eller en av partene har bodd i Nebraska over lengre tid og med den hensikt å gjøre det til permanent hjemsted. Ekteskapet kan oppløses dersom begge parter forklarer for retten at det ekteskapelige forholdet ikke lenger er noen realitet, og det heller ikke er noen grunn til å tro at det kan gjenopptas ("*No-fault divorce*"). Dersom en av partene går imot skilsmisse, er det rettens ansvar å vurdere forholdene og komme med en avgjørelse.

New York

Hovedregelen for å få innvilget skilsmisse er at begge parter er bosatt i staten New York. Skilsmisse innvilges kun ved dom. Tiden for når skilsmissen er oppnådd med bindende virkning kan variere mye ut fra skilsmissegrunnen.

North Dakota

Separasjon og skilsmisse anses juridisk gyldig etter at saken har vært gjennom rettssystemet, og ekteskapet opphevet ved et rettslig vedtak.

Ohio

En skilsmisedom fra ”*The Common Pleas Court of Lucas County*”, Ohio er blitt ansett som tilstrekkelig dokumentasjon på endelig oppløsning av ekteskap.

Oklahoma

Det trengs ikke annen grunn for å søke om skilsmisse enn at partene ikke går sammen, eller at en domstol har avsagt dom om separasjon. En av partene må ha bodd i Oklahoma minst seks måneder før det kan søkes om skilsmisse.

South Dakota

Godtar frivillig skilsmisse (”*No-fault divorce*”). Skilsmisse innvilges når det kan slås fast at det ekteskapelige forholdet ikke lenger er en realitet, og det heller ikke er grunn til å tro at det kan gjenopprettes. I tilfeller der begge parter er enig om skilsmisse kreves det ikke frammøte i retten for avgivelse av dom for oppløsning av ekteskapet.

Texas

”*No-fault*” kan ikke være eneste grunnlag for skilsmissen, men kan fungere som en del av det totale skilsmissegrunnlaget. Skilsmisse kan også innvilges dersom partene kan bevise at de har bodd atskilt i minst 3 år. En av partene må ha bodd minst seks måneder i Texas før det kan søkes om skilsmisse.

Washington (delstaten)

Har ikke lenger ”skilsmisse”, den rettmessige betegnelsen er oppløsning av ekteskapet, ”*dissolution of marriage*”. Ekteskapet er endelig oppløst når en ”*Decree of Dissolution*” er utstedt, og partene kan da inngå nytt ekteskap. Alle ekteskap som oppløses rapporteres til ”*Department of Social and Health Services Statistics*”.

Wisconsin

Tillater ”frivillig” skilsmisse (”*No-fault divorce*”). Dersom partene har bodd fra hverandre i 12 måneder eller mer, kan retten vedta at ekteskapet er ugjenkallelig brutt. Det kan også oppnås skilsmisse ved dom dersom det ekteskapelige forholdet er brutt. Det innvilges da først separasjon ved dom, og etter ett år kan retten omgjøre denne til skilsmisse etter forespørsel fra en eller begge partene.

Vietnam*

Dommer fra vietnamesiske folke-domstoler godtatt som gyldige og endelige skilsmisser.

Vietnam har ikke ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.61 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter (Aspostille-konvensjonen).

Zambia

Alle skilsmisser må avgjøres av en domstol. Det vanligste for de islamske samfunnene er å oppløse ekteskapene på den islamske måten, som betyr at angjeldende organisasjon kan gi attest på at ekteskapet er oppløst.

Normale afrikanske ekteskap må oppløses av en lokal domstol. Dommeren vil først avsi en ”*Decree Nisi*”. Det betyr at skilsmissen er innvilget, men ikke endelig. Etter seks uker kan partene søke etter en ”*Decree Absolute*”, som betyr at skilsmissen er endelig. ”*Decree Absolute*” blir ført i skilsmisregisteret.

Zambia har ikke ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.61 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter (Apostille-konvensjonen).

Østerrike

Ekteskap oppløses ved vedtak av en lokal domstol, som deretter underretter ekteparet skriftlig. Partene har så tre uker til å anke vedtaket. Dersom den lokale domstolen ikke mottar noen anke er vedtaket automatisk rettskraftig, men partene må selv ta med seg selve dokumentet til den lokale domstolen og få det stemplet ”*rechtskräftig*”.

Avhengig av om partene er enige i alle aspekter rundt skilsmissen kan dokumentet enten være en beslutning, ”*Beschluss über die Scheidung in Einvernehmen*” (enige), eller ”*Urteil*” (dom – ikke enige).

Dokumentet beviser at vedtaket er rettskraftig dersom det er stemplet ”*rechtskräftig*” (med dato), og påført dommerens navn og underskrift. Dokumentet skal også inneholde informasjon om saksnummer, avgjørelsen, rettslig begrunnelse for skilsmissen, dato og til slutt dommerens navn og underskrift.

Østerrike har ratifisert Haag-konvensjonen av 05.10.61 om å sløyfe kravet om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter (Apostille-konvensjonen). Innen rammen av Den internasjonale Sivilstandskommisjon (CIEC) har Østerrike tiltrådt de konvensjoner som er aktuelle i forhold til opplysninger om skilsmisse.